

Brussel, 9.7.2021
C(2021) 4997 draft

ANNEX 1

BIJLAGE

bij het

Uitvoeringsbesluit van de Commissie

**over de vaststelling van een meerjarig werkprogramma voor de uitvoering van het
LIFE-programma voor de jaren 2021-2024**

Meerjarig werkprogramma voor de uitvoering van het LIFE-programma voor de jaren 2021 tot en met 2024

Lijst met afkortingen en acroniemen	2
1. INLEIDING	5
2. STRUCTUUR.....	6
2.1. Het subprogramma Natuur en biodiversiteit en aanverwante interventiegebieden..	7
2.2. Het subprogramma Circulaire economie en levenskwaliteit en aanverwante interventiegebieden	9
2.3. Het subprogramma Klimaatmitigatie en -adaptatie en aanverwante interventiegebieden	13
2.4. Het subprogramma Transitie naar schone energie en aanverwante interventiegebieden	15
3. TOEWIJZING VAN FINANCIËLE MIDDELEN	17
4. SUBSIDIES	18
4.1. Subsidies voor het uitvoeren van acties	19
4.1.1. Standaardactieprojecten (SAP's)	20
4.1.2. Strategische projecten (SP's)	21
4.1.3. Projecten voor technische bijstand (TB-projecten).....	25
4.1.4. Andere acties (AA)	27
4.2. Aanvraag- en selectieprocedure voor actiesubsidies	28
4.2.1. Procedure in één fase voor SAP's, TB-projecten en "andere acties"	29
4.2.2. Procedure in twee fasen voor standaardactieprojecten	31
4.2.3. Procedure in twee fasen voor strategische projecten	32
4.3. Exploitatiesubsidies.....	36
4.4. Aanvraag- en selectieprocedure voor exploitatiesubsidies	36
4.5. Indicatieve tijdschema's voor de oproepen tot het indienen van voorstellen.....	38
5. ANDERE VORMEN VAN FINANCIERING	39
5.1. Aanbestedingscontracten	40
5.2. Prijzen.....	40
5.3. Activiteiten ter ondersteuning van investeringen, met inbegrip van blendingverrichtingen.....	41
5.3.1. Steun voor de financiering van technische bijstand voor milieu- en klimaatinvesteringen	41

5.3.2. Steun voor de financiering van investeringen in energie-efficiëntie en hernieuwbare energie.....	43
5.4. Steun voor de financiering van andere acties onder indirect beheer	43
5.4.1. Financiële steun voor andere indirect beheerde activiteiten op milieu- en klimaatgebied	44
5.4.2. Financiële steun voor het mobiliseren van particuliere investeringen in energie-efficiëntie.....	44
5.5. Uit andere vormen van financiering gefinancierde projecten die krachtens artikel 9, lid 3, in de 85 % moeten worden opgenomen	45
6. CUMULATIEVE FINANCIERING	46

Lijst met afkortingen en acroniemen

BEST	Actiesubsidieregeling voor biodiversiteit in de ultraperifere gebieden en de landen en gebieden overzee
CSA	Coördinatie- en ondersteuningsacties (Coordination and Support Actions)
DEEPPlatform voor de risicovermindering van investeringen in energie-efficiëntie (De-risking Energy Efficiency Platform)	
UA	Uitvoerend agentschap
EASIN	Europees Netwerk voor informatie over uitheemse soorten (European Alien Species Information Network)
EEFIG Groep van financiële instellingen voor energie-efficiëntie (Energy Efficiency Financial Institutions Group)	
EIB.....	Europese Investeringsbank
Elena-faciliteit ..	Europese faciliteit voor bijstand aan lokale energieprojecten (European Local ENergy Assistance)
EIREvaluatie van de uitvoering van het milieubeleid (Environmental Implementation Review)	
EIT.....	Europees Instituut voor innovatie en technologie (European institute of Innovation & Technology)
ETS	Emissiehandelssysteem (Emission Trading System)
EMAS.....	Milieubeheer- en milieuauditsysteem (Eco-Management and Audit Scheme)
FAO	Voedsel- en Landbouworganisatie (Food and Agriculture Organization)
FISE.....	Europees informatiesysteem voor bossen (Forest Information System for Europe)
ICT.....	Informatie- en communicatietechnologieën
IEA	Internationaal Energieagentschap
IUCN	Internationale Unie voor behoud van de natuur en de natuurlijke hulpbronnen (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources)
KIG.....	Ondersteuning van de kennis- en innovatiegemeenschappen van het Europees Instituut voor innovatie en technologie
LUCAS	Overzicht van het bodemgebruik/bedekkingsgebied (Land Use Cover Area Frame Survey)
MJWP.....	Meerjarig werkprogramma
MRVA.....	Monitoring, rapportage, verificatie en accreditatie

NPBL.....	Nationaal programma ter beheersing van de luchtverontreiniging
NEKP	Nationale energie- en klimaatplannen
NAPEE.....	Nationale actieplannen voor energie-efficiëntie
NEP.....	Nationaal emissieplafond
PAK.....	Prioritair actiekader
AA	Andere acties
OESO.....	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
MVO.....	Milieuvoetafdruk van een organisatie
OEFSR's.....	Sectorale regels voor de milieuvoetafdruk van een organisatie (Organizational Environmental Footprint Sector Rules)
MVP	Milieuvoetafdruk van een project
PEFCR's..	Regels voor de milieuvoetafdruk van een productcategorie (Product Environmental Footprint Category Rules)
PWB	Projecten voor de ad-hoc aanpak van wetgevings- en beleidsprioriteiten
SGBP	Stroomgebiedbeheerplannen
SAP.....	Standaardactieprojecten
SSO.....	Specifieke subsidieovereenkomst
SGP.....	Strategische geïntegreerde projecten
Smart.....	Specifiek, meetbaar, haalbaar, realistisch en tijdgebonden
SNAP.....	Strategisch natuurproject
TB-COB	Projecten voor technische bijstand die gericht zijn op capaciteitsopbouw voor activiteiten van autoriteiten van de lidstaten
TAIEX	Uitwisseling van informatie over technische bijstand
TB-VB....	Projecten voor technische bijstand bij de voorbereiding van SNAP's en SGP's
TB-projecten.....	Projecten voor technische bijstand
TB-D	Projecten voor technische bijstand voor de duplicatie en opschaling van projectresultaten
VWEU	Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie
UNFCCC	Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering
UNEP.....	Milieuprogramma van de Verenigde Naties
WHO.....	Wereldgezondheidsorganisatie

WISE Waterinformatiesysteem voor Europa

ABP Afvalbeheerplan

1. INLEIDING

In artikel 3, lid 1, van Verordening (EU) 2021/783 van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2021 tot vaststelling van een programma voor het milieu en klimaatactie (LIFE) en tot intrekking van Verordening (EU) nr. 1293/2013 (hierna de “LIFE-verordening”), is het volgende bepaald: “De algemene doelstelling van het LIFE-programma bestaat erin aan de overgang naar een duurzame, circulaire, energie-efficiënte, op hernieuwbare energie gebaseerde, klimaatneutrale en klimaatbestendige economie bij te dragen, de kwaliteit van het milieu, onder meer van de lucht, het water en de bodem, te beschermen, te herstellen en te verbeteren, biodiversiteitsverlies tot staan te brengen en om te buigen en de aantasting van ecosystemen tegen te gaan, onder meer door de uitvoering en het beheer van het Natura 2000-netwerk te ondersteunen, en zo bij te dragen tot duurzame ontwikkeling. Het LIFE-programma ondersteunt ook de uitvoering van algemene actieprogramma’s die zijn vastgesteld overeenkomstig artikel 192, lid 3, VWEU.”

In dit verband is het LIFE-programma als geheel volledig in overeenstemming met de doelstellingen en streefdoelen van de Europese Green Deal¹, die tot doel heeft:

- de EU omvormen tot een eerlijke en welvarende samenleving, met een moderne, hulpbronnen efficiënte en concurrerende economie, waar vanaf 2050 netto geen broeikasgassen meer worden uitgestoten en economische groei is losgekoppeld van het gebruik van hulpbronnen;
- het natuurlijk kapitaal van de EU te beschermen, behouden en verbeteren, en de gezondheid en het welzijn van de burgers te beschermen tegen milieugerelateerde risico’s en effecten.

Het LIFE-programma zal via zijn vier subprogramma’s aan deze prioriteiten bijdragen, met name door:

- de uitvoering van de EU-beleidsdoelstellingen inzake het tot staan brengen en ombuigen van het verlies aan habitats en soorten in alle sectoren alsook van de doelstellingen van de biodiversiteitsstrategie voor 2030 te stimuleren en te integreren;
- de transitie naar een circulaire economie te ondersteunen en de kwaliteit van de natuurlijke hulpbronnen van de EU, waaronder lucht, bodem en water, te beschermen en te verbeteren;
- de uitvoering van het beleidskader inzake energie en klimaat voor 2030, de EU-doelstelling van klimaatneutraliteit tegen 2050 en de nieuwe EU-strategie voor aanpassing aan de klimaatverandering te ondersteunen;
- capaciteit op te bouwen, investeringen te stimuleren en de uitvoering van beleid gericht op energie-efficiëntie en kleinschalige hernieuwbare energiebronnen te ondersteunen.

In het huidige meerjarig werkprogramma (MJWP) voor 2021-2024 wordt rekening gehouden met de ervaring die bij de vorige LIFE-programma’s is opgedaan en met de resultaten van de tijdens de voorbereiding ervan gehouden raadplegingen van belanghebbenden.

De bij de LIFE-verordening ingevoerde nieuwe aspecten zijn erin opgenomen, waaronder:

- versterkte actie inzake natuur en biodiversiteit met een ruimer toepassingsgebied en specifieke steun voor gecoördineerde actieprogramma’s in de lidstaten. Dit zal bijdragen tot de ambitie om in 2024 7,5 % en in 2026 en in 2027 10 % van de

¹ COM(2019) 640 final

jaarlijkse uitgaven in het kader van het meerjarig financieel kader te besteden aan biodiversiteitsdoelstellingen²;

- een streefcijfer van 61 % voor uitgaven ter ondersteuning van klimaatdoelstellingen in overeenstemming met de ambitie om uiterlijk in 2050 klimaatneutraal te zijn;
- versterkte maatregelen inzake energie-efficiëntie en hernieuwbare energie;
- meer mogelijkheden voor synergieën met andere fondsen en programma's, met name via de excellentiekeur en cumulatieve financiering;
- een grotere impact bij de aanpak van maatschappelijke problemen door de handen ineen te slaan met Horizon Europa, in het bijzonder de missies daarvan ter ondersteuning van de Europese Green Deal (klimaatadaptatie, klimaatneutrale steden, oceanen en bodems);
- uitbreiding van het geografische toepassingsgebied met de landen en gebieden overzee.

Dit meerjarig werkplan bestrijkt de periode van 1 januari 2021 tot en met 31 december 2024.

De structuur ervan volgt de in artikel 18, lid 2, van de LIFE-verordening vastgestelde inhoudsopgave en de subprogramma's worden alleen afzonderlijk behandeld indien dat nodig is.

Het MJWP omvat een gedetailleerd kader voor de uitoefening van de uitvoeringsbevoegdheden van de Commissie en biedt een overzicht van de activiteiten van het LIFE-programma voor een periode van vier jaar, om de deelname van potentiële belanghebbenden te bevorderen.

Het merendeel van de activiteiten van het LIFE-programma zal rechtstreeks door de diensten van de Commissie of door een uitvoerend agentschap (UA) worden uitgevoerd. Het uitvoerend agentschap handelt binnen de grenzen van de door de Commissie vastgestelde bevoegdheidsdelegatie en staat onder haar toezicht. De algemene verantwoordelijkheid voor het programma blijft bij de Commissie.

2. STRUCTUUR

Overeenkomstig artikel 4 van de LIFE-verordening is het LIFE-programma onderverdeeld in twee gebieden — milieu en klimaatactie — en vier subprogramma's:

1. op het gebied van milieu:
 - het subprogramma Natuur en biodiversiteit;
 - het subprogramma Circulaire economie en levenskwaliteit.

2. op het gebied van klimaatactie:
 - het subprogramma Klimaatmitigatie en -adaptatie;
 - het subprogramma Transitie naar schone energie.

Voor de looptijd van het huidige MJWP wordt een budget van 1.801 miljard EUR toegewezen aan het gebied Milieu en een budget van 1.032,5 miljoen EUR aan het gebied Klimaatactie³.

² Zie het Interinstitutioneel Akkoord van 16 december 2020 tussen het Europees Parlement, de Raad van de Europese Unie en de Europese Commissie betreffende begrotingsdiscipline, samenwerking in begrotingszaken en goed financieel beheer, alsmede betreffende nieuwe eigen middelen, met inbegrip van een routekaart voor de invoering van nieuwe eigen middelen (PB L 433 I van 22.12.2020, blz. 28).

Elk subprogramma wordt hieronder beschreven onder vermelding van de bijbehorende doelstellingen en interventiegebieden.

Bij de uitvoering van elk subprogramma zal de Commissie erop toezien dat elke actie voldoet aan de groene belofte om “geen schade te berokkenen”⁴ en geen afbreuk doet aan de doelstellingen van de andere subprogramma’s⁵, en zal zij streven naar de totstandbrenging van synergieën om te komen tot een holistische visie op het milieu.

2.1. Het subprogramma Natuur en biodiversiteit en aanverwante interventiegebieden

In overeenstemming met de specifieke doelstellingen van het subprogramma als bedoeld in artikel 3, lid 2, van de LIFE-verordening, is het subprogramma Natuur en biodiversiteit gericht op:

- het ontwikkelen, demonstreren en bevorderen van de opschaling van innovatieve technieken, methoden en benaderingen (met inbegrip van natuurgebaseerde oplossingen en ecosysteembenaderingen) ter verwezenlijking van de doelstellingen van de wetgeving en het beleid van de Unie inzake of gerelateerd aan natuur en biodiversiteit, en het bijdragen aan de kennisbasis en aan de toepassing van beste praktijken, onder meer door het Natura 2000-netwerk te ondersteunen;
- ondersteunen van de ontwikkeling en uitvoering van, het toezicht op en de handhaving van desbetreffende wetgeving en beleid van de Unie inzake of gerelateerd aan natuur en biodiversiteit, onder meer door de governance op alle niveaus te verbeteren, met name door capaciteitsopbouw bij publieke en private actoren en door het maatschappelijk middenveld erbij te betrekken, ook rekening houdend met de mogelijke bijdragen in het kader van burgerwetenschap⁶;
- als katalysator fungeren voor de grootschalige invoering van succesvolle oplossingen/benaderingen voor de uitvoering van desbetreffende wetgeving en beleid van de Unie inzake natuur en biodiversiteit, door resultaten te dupliceren, door verwante doelstellingen te integreren in andere beleidsgebieden en in de praktijken in de publieke en private sector, door investeringen in gang te zetten en door de toegang tot financiering te verbeteren.

LIFE is sinds 1992 een belangrijk instrument gebleken ter ondersteuning van de uitvoering van de vogelrichtlijn en de habitatrichtlijn en heeft een belangrijke, en in sommige gevallen zelfs een cruciale, rol gespeeld bij het veiligstellen van de oprichting van het Natura 2000-netwerk.

In de geschiktheidscontrole van de natuurrichtlijnen⁷, het actieplan voor de natuur, de mensen en de economie⁸ en de EU-biodiversiteitsstrategie voor 2030⁹ wordt benadrukt dat er meer financiering moet komen voor natuur en biodiversiteit.

³ Deze bedragen zijn exclusief de ondersteunende uitgaven, die 106 miljoen EUR bedragen voor de looptijd van het MJWP.

⁴ Zie: https://ec.europa.eu/info/publications/communication-european-green-deal_nl

⁵ Bijvoorbeeld door rekening te houden met de werkzaamheden van de Commissie op het gebied van duurzame financiering, met inbegrip van de EU-taxonomie (https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-andfinance/sustainable-finance_en).

⁶ Wetenschappelijk werk dat wordt verricht door particulieren, vaak in samenwerking met of onder leiding van professionele wetenschappers en wetenschappelijke instellingen.

⁷ Werkdocument van de diensten van de Commissie “Fitness Check of the EU Nature Legislation (Birds and Habitats Directives) Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the conservation of wild birds and Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the

Het subprogramma Natuur en biodiversiteit zal bijdragen tot de doelstellingen van de Europese Unie voor de bescherming, het behoud en het herstel van het natuurlijk kapitaal van de Unie in haar mariene, zoetwater- en terrestrische ecosystemen, zoals uiteengezet in het Verdrag inzake biologische diversiteit¹⁰ en het Verdrag van Bern¹¹. Het zal met name bijdragen tot de verwezenlijking van de doelstellingen van de EU-biodiversiteitsstrategie voor 2030¹², de vogelrichtlijn¹³ en de habitatrichtlijn¹⁴ van de EU, de verordening inzake invasieve uitheemse soorten¹⁵, alsook tot de desbetreffende doelstellingen van de kaderrichtlijn mariene strategie¹⁶, de kaderrichtlijn water¹⁷ en de Europese strategie voor de ultraperifere gebieden¹⁸.

Voor de periode 2021-2024 wordt een indicatief bedrag van 1.103,5 miljard EUR toegewezen aan het subprogramma Natuur en biodiversiteit.

Het subprogramma Natuur en biodiversiteit zal voornamelijk door middel van de volgende soorten acties worden uitgevoerd:

1. voortzetting van de traditionele bottom-upbenadering, waarin de uitvoering van praktische en doeltreffende maatregelen ter verbetering van de staat van instandhouding van soorten en habitats, van de gezondheid van ecosystemen en van ecosysteemdiensten centraal staat, via medefinanciering van standaardactieprojecten (SAP's, zie punt 4.1.1). Alle SAP's moeten zodanig worden ontworpen dat de uitvoering ervan rechtstreeks leidt tot tastbare verbeteringen voor soorten, habitats en ecosystemen en ecosysteemdiensten, die moeten worden vastgesteld op basis van specifieke en meetbare ("smart" geformuleerde) doelstellingen. De algemene focus van de SAP's ligt op: 1) gebiedsgebonden instandhoudings- en herstelmaatregelen ("ruimte voor de natuur") en 2) niet-gebiedsgebonden, aanvullende specifieke maatregelen met

conservation of natural habitats and of wild fauna and flora" (SWD(2016) 472 final van 16 december 2016) (hierna "de geschiktheidscontrole van de vogelrichtlijn en de habitatrichtlijn").

⁸ Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's "Een actieplan voor de natuur, de mensen en de economie" (COM(2017) 198 final van 27 april 2017).

⁹ COM(2020) 380 final, zie: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0380&from=EN>

¹⁰ Goedgekeurd bij Besluit 93/626/EEG van de Raad van 25 oktober 1993 betreffende de sluiting van het Verdrag inzake biologische diversiteit (PB L 309 van 13.12.1993, blz. 1).

¹¹ Verdrag inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijk milieu in Europa, zoals goedgekeurd bij Besluit 82/72/EEG van de Raad van 3 december 1981 betreffende de sluiting van het Verdrag inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijk milieu in Europa (PB L 38 van 10.2.1982, blz. 1).

¹² Zie: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0380&from=EN>

¹³ Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand (PB L 20 van 26.1.2010, blz. 7).

¹⁴ Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PB L 206 van 22.7.1992, blz. 7).

¹⁵ Verordening (EU) nr. 1143/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2014 betreffende de preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten (PB L 317 van 4.11.2014, blz. 35).

¹⁶ Richtlijn 2008/56/EG van het Europees Parlement en de Raad van 17 juni 2008 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het beleid ten aanzien van het mariene milieu (kaderrichtlijn mariene strategie) (PB L 164 van 25.6.2008, blz. 19).

¹⁷ Richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid (PB L 327 van 22.12.2000, blz. 1).

¹⁸ Zie de mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité, het Comité van de Regio's en de Europese Investeringsbank — Een nieuw en sterker strategisch partnerschap met de ultraperifere gebieden van de EU (COM(2017) 623).

betrekking tot soorten en ecosystemen/habitats (“bescherming/instandhouding van onze soorten en habitats”);

2. voortzetting van de geïntegreerde aanpak ter ondersteuning van de volledige uitvoering van nationale of regionale prioritaire actiekaders¹⁹ en andere EU-instrumenten voor planning op het gebied van biodiversiteitsbeleid, via strategische natuurprojecten (SNAP’s, zie punt 4.1.2). SNAP’s omvatten acties voor capaciteitsopbouw en mainstreaming, onder meer door andere financieringsbronnen te mobiliseren voor natuur en biodiversiteit. Strategische natuurprojecten kunnen ook specifieke instandhoudingsmaatregelen omvatten, met name wanneer die niet kunnen worden ondersteund door aanvullende financiering uit andere EU-financieringsprogramma’s te mobiliseren (zie punt 4.1.2 over SNAP’s);
3. een gestructureerde aanpak om de uitvoering van specifieke beleidsprioriteiten te ondersteunen middels gerichte oproepen onder de noemer van “Andere acties” (zie punt 4.1.4);
4. projecten voor technische bijstand (TB), zoals gedefinieerd in punt 4.1.3.

Bovenstaande soorten acties kunnen het volgende omvatten:

- 1) maatregelen ter bevordering en ondersteuning van gebiedsgebonden instandhouding en herstel (“ruimte voor de natuur”);
- 2) aanvullende specifieke maatregelen gericht op soorten (“behoud van onze soorten”);
- 3) governance om gedragsveranderingen en/of veranderingen in praktijken, bodem-, land- en waterbeheer, waaronder in mariene gebieden, alsook de instandhouding van natuurlijke hulpbronnen te bevorderen, onder meer door de uitvoering van de Europese biodiversiteitsstrategie voor 2030²⁰ en de komende Europese bosbouwstrategie te ondersteunen teneinde biodiversiteitsdoelstellingen in desbetreffende sectoren te mainstreamen, de capaciteit op alle niveaus op te bouwen en de kennisbasis inzake natuur en biodiversiteit te verbeteren, onder meer wat betreft monitoring, boekhouding en verslaglegging, beoordeling en evaluatie achteraf;
- 4) toezicht op de naleving van de milieuwetgeving en toegang tot de rechter.

Bovenstaande acties zullen onder meer betrekking hebben op de uitvoering van de habitatrichtlijn en de vogelrichtlijn van de EU en de verordening betreffende invasieve uitheemse soorten, het ombuigen van de achteruitgang van bestuivers, het herstel van aangetaste en koolstofrijke ecosystemen en het verbeteren van de gezondheid en veerkracht van bossen.

2.2. Het subprogramma Circulaire economie en levenskwaliteit en aanverwante interventiegebieden

De specifieke doelen van het subprogramma Circulaire economie en levenskwaliteit zijn:

- ontwikkelen, demonstreren en bevorderen van innovatieve technieken, methoden en benaderingen ter verwezenlijking van de doelstellingen van wetgeving en het beleid van

¹⁹ Opggericht krachtens artikel 8 van Richtlijn 92/43/EEG.

²⁰ COM(2020) 380 final.

de Unie inzake het milieu, en bijdragen aan de kennisbasis en in voorkomend geval aan de toepassing van beste praktijken;

- ondersteunen van de ontwikkeling en uitvoering van, het toezicht op en de handhaving van desbetreffende wetgeving en beleid van de Unie inzake het milieu, onder meer door de governance op alle niveaus te verbeteren, met name door capaciteitsopbouw bij publieke en private actoren en door het maatschappelijk middenveld erbij te betrekken;
- als katalysator fungeren voor de grootschalige invoering van succesvolle technische en beleidsmatige oplossingen voor de uitvoering van desbetreffende wetgeving en beleid van de Unie inzake het milieu, door resultaten te dupliceren, door verwante doelstellingen te integreren in andere beleidsgebieden en in de praktijken in de publieke en private sector, door investeringen in gang te zetten en door de toegang tot financiering te verbeteren.

Dit subprogramma heeft als doel de transitie naar een duurzame, circulaire, energie-efficiënte en klimaatbestendige economie te bevorderen, een gifvrij milieu tot stand te brengen en de kwaliteit van het milieu te beschermen, te herstellen en te verbeteren.

Het zal bijdragen tot de desbetreffende prioriteiten van de Europese Unie door:

- het hulpbronnenverbruik te verminderen en de transitie naar een duurzaam, circulair, gifvrij, energie-efficiënt en klimaatbestendig milieu te vergemakkelijken;
- circulaire systemen te ontwikkelen, in overeenstemming met het nieuwe actieplan voor een circulaire economie²¹, en rekening te houden met de focus die daarin ligt op duurzame producten, materiaal- en energie-intensieve sectoren en circulaire bedrijfsmodellen met het oog op waardebehoud. Daarbij zal bijzondere aandacht uitgaan naar projecten in ultraperifere gebieden en eilanden in de EU;
- vermindering van de afvalproductie in overeenstemming met de kaderrichtlijn afvalstoffen²² en vermindering van de hoeveelheid gevaarlijke afvalstoffen in het licht van de verbintenis die de EU is aangegaan uit hoofde van het Verdrag van Bazel²³;
- verbetering van het afvalbeheer wat betreft de inzameling en opslag van afval, opties voor terugwinning en verwijdering aan het einde van de levensduur, waaronder op eilanden, in afgelegen kust- of landgebieden en in ultraperifere gebieden waar afvalbeheer te maken heeft met specifieke problemen;
- vermindering van de uitstoot van verontreinigende stoffen in lucht en zee en het waarborgen van schone lucht en zeeën voor EU-burgers in overeenstemming met het volledige EU-recht en de doelstellingen van het actieplan “Verontreiniging van lucht, water en bodem naar nul”;
- de totstandbrenging en handhaving van een goede toestand van de waterlichamen van de Unie;
- te zorgen voor schoon oppervlakte- en grondwater, in voldoende hoeveelheden voor mensen en andere soorten, onder meer door middel van efficiënter waterverbruik;

²¹ Mededeling “Een nieuw actieplan voor een circulaire economie — Voor een schoner en concurrerender Europa” (COM(2020) 98 final).

²² Richtlijn 2008/98/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 betreffende afvalstoffen en tot intrekking van een aantal richtlijnen.

²³ <http://www.basel.int/TheConvention/Overview/TextoftheConvention/tabid/1275/Default.aspx>

- vermindering van de productie, het gebruik en de uitstoot van gevaarlijke chemische stoffen, en vermindering van de blootstelling van mens en milieu aan deze chemische stoffen;
- bevordering van de ontwikkeling, het in de handel brengen en het gebruik van veilige en door hun ontwerp duurzame stoffen, materialen en producten;
- vermindering van de blootstelling aan schadelijke geluidsniveaus;
- de bodemkwaliteit in de EU te beschermen, bodemaantasting te voorkomen en de bodem beter bestand te maken tegen klimaatdreigingen en woestijnvorming te bestrijden middels duurzame bodem- en landbeheerpraktijken, verontreinigde bodems te saneren en meer mogelijkheden te bieden om de waterkwaliteit te verbeteren door de nitraatlekkage te verminderen en de emissies te verminderen via koolstofopslag, en bodemafdekking te voorkomen en te beperken.

Voor de periode 2021-2024 wordt een indicatief bedrag van 697,5 miljoen EUR toegewezen aan het subprogramma Circulaire economie en levenskwaliteit.

Dit bedrag zal voornamelijk worden gebruikt voor de financiering van SAP's, strategische geïntegreerde projecten (SGP's) en andere acties die gericht zijn op:

- de circulaire economie, met inbegrip van de terugwinning van hulpbronnen uit afval, om de transitie naar een circulaire, klimaatneutrale, duurzame en gifvrije omgeving te versnellen, waarbij:
 - ✓ de waarde van producten, materialen en hulpbronnen maximaal en zo lang mogelijk economisch wordt benut;
 - ✓ producten duurzaam worden geproduceerd en gebruikt; en
 - ✓ de productie van afval en de aanwezigheid van schadelijke stoffen tot een minimum worden beperkt.

Dit omvat acties met betrekking tot producten die veilig en duurzaam zijn door ontwerp, circulaire en duurzame productie en consumptie, alsook acties om reparatie, hergebruik, herproductie en recycling van materialen en producten te bevorderen. Het omvat duurzame technologieën, instrumenten en benaderingen die in het kader van de duurzame blauwe economie worden ontwikkeld, zoals de verbeterde recycleerbaarheid van offshore-infrastructuur voor hernieuwbare energie of het herstel/hergebruik van visnetten en nevenproducten van de visserij en de aquacultuur (zoals schubben en schelpen).

Het betreft ook acties om de ontwikkeling van bedrijfsmodellen voor de circulaire economie²⁴ en kortere en diversere toeleveringsketens te ondersteunen die een minimale impact op het milieu hebben en de afhankelijkheid van derden verminderen. Deze acties moeten gebaseerd zijn op alomvattende maatregelen met betrekking tot de gehele levenscyclus van producten en materialen.

Wat de terugwinning van hulpbronnen uit afval betreft omvat het acties in overeenstemming met de afvalhiërarchie om afval te voorkomen, meer producten te repareren en te hergebruiken, de scheiding en decontaminatie van afvalstromen te verbeteren en de veilige en hoogwaardige recycling van materialen en producten te bevorderen op basis van robuuste en wijdverbreide systemen voor gescheiden inzameling.

²⁴ Bedrijfsmodellen bedoeld om producten en materialen zo lang mogelijk en intensiever te gebruiken om de waarde ervan optimaal te benutten.

Aangezien waardeketens van belangrijke producten²⁵ zoals textiel, chemische stoffen (met inbegrip van kunststoffen), constructie en gebouwen, elektronica en ICT en batterijen en voertuigen, een hoog hulpbronnenverbruik hebben en veel potentie hebben op het gebied van circulariteit, zullen zij bijzondere aandacht krijgen via acties die in alle fasen van de desbetreffende levenscycli moeten worden uitgevoerd en waarbij alle belanghebbenden worden betrokken.

- milieu en gezondheid: duurzaam beheer gebaseerd op de langetermijnbescherming van natuurlijke hulpbronnen en grondstoffen, milieuvriendelijke goederenproductie en dienstverlening om de schadelijke en negatieve effecten op de gezondheid en het welzijn van de burgers van de Unie alsook op het milieu en de mariene en terrestrische ecosystemen weg te nemen, te voorkomen of te minimaliseren en de levenskwaliteit te verbeteren, met inbegrip van:
 - water en de zeeën. De bescherming en verbetering van de kwaliteit van het grond- en het oppervlaktewater en het voorkomen en wegnemen van stoffen die het water en de zeeën verontreinigen teneinde een goede chemische en ecologische toestand te bereiken en in stand te houden voor alle waterlichamen van de Unie, met inbegrip van wetlands en het mariene milieu, en de actieve bescherming van de waterkwaliteit alsook de vermindering van de daarmee verband houdende drukfactoren.
 - lucht en geluid. De bescherming van de lucht en de verbetering van de luchtkwaliteit door luchtverontreinigende stoffen en lawaai te voorkomen en/of te verminderen, met name in stedelijke omgevingen.
 - bodem. Het herstel, de sanering, de bescherming en de verbetering van de bodemgezondheid, binnen de grenzen van natuurlijke of beheerde ecosystemen, om ecosysteemdiensten te verlenen, met name om de productie van planten en dieren te ondersteunen, de water- en luchtkwaliteit in stand te houden of te verbeteren, de menselijke gezondheid en habitats te ondersteunen en bodemverlies te voorkomen.
 - beheer van chemische stoffen. Een duurzamer gebruik van chemische stoffen en mengsels, als zodanig en in voorwerpen en eindproducten (waaronder bestrijdingsmiddelen, meststoffen, antimicrobiële stoffen en nanomaterialen), betere voorlichting over de chemische bestanddelen van eindproducten, ongevallenpreventie en daarmee samenhangende geïnformeerde aankoop, onder meer door het onderlinge verband tussen het risicobeheer van chemische stoffen, de circulariteit van materialen en klimaatverandering te bevorderen.
- milieugovernanceprojecten om gedragsverandering te stimuleren ter ondersteuning van de uitvoering van de Europese Green Deal²⁶, capaciteitsopbouw op alle niveaus, ook voor het maatschappelijk middenveld, de mainstreaming van milieudoelstellingen, acties op het gebied van circulariteit en efficiënt hulpbronnengebruik in bepaalde sectoren, de verbetering van de kennisbasis inzake het milieu, met inbegrip van de vergroening van investeringen, milieumonitoring, boekhouding en verslaglegging, en het bevorderen van de monitoring, beoordeling en evaluatie achteraf van beleid.
- het overkoepelende initiatief Nieuw Europees Bauhaus. Dit wordt een ecologisch, economisch en cultureel project waarin ontwerp, duurzaamheid, toegankelijkheid en

²⁵ Zoals omschreven in COM(2020) 98 final.

²⁶ COM(2019) 640 final.

betaalbaarheid worden gecombineerd om bij te dragen aan de verwezenlijking van de Europese Green Deal. Dit initiatief zal ook rekening houden met natuur- en biodiversiteitsaspecten.

2.3. Het subprogramma Klimaatmitigatie en -adaptatie en aanverwante interventiegebieden

De specifieke doelstellingen van het subprogramma Klimaatmitigatie en -adaptatie zijn:

- ontwikkelen, demonstreren en bevorderen van innovatieve technieken, methoden en benaderingen ter verwezenlijking van de doelstellingen van wetgeving en het beleid van de Unie inzake klimaatactie, en bijdragen aan de kennisbasis en aan de toepassing van beste praktijken;
- ondersteunen van de ontwikkeling en uitvoering van, het toezicht op en de handhaving van desbetreffende wetgeving en beleid van de Unie inzake klimaatactie, onder meer door de governance op alle niveaus te verbeteren, met name door capaciteitsopbouw bij publieke en private actoren en door het maatschappelijk middenveld erbij te betrekken;
- als katalysator fungeren voor de grootschalige invoering van succesvolle technische en beleidsmatige oplossingen voor de uitvoering van desbetreffende wetgeving en beleid van de Unie inzake klimaatactie, door resultaten te dupliceren, door verwante doelstellingen te integreren in andere beleidsgebieden en in de praktijken in de publieke en private sector, door investeringen in gang te zetten en door de toegang tot financiering te verbeteren.

Het LIFE-programma zal bijdragen tot de transitie van de Unie naar een klimaatneutrale en veerkrachtige samenleving door de uitvoering van het klimaatbeleid van de EU te ondersteunen als onderdeel van de Europese Green Deal²⁷ en de EU voor te bereiden op de uitdagingen van de komende jaren en decennia op het gebied van klimaatactie.

Voor de periode 2021-2024 wordt een indicatief budget van 505,5 miljoen EUR toegekend aan het subprogramma Klimaatmitigatie en -adaptatie. Het grootste deel zal worden besteed aan subsidies, met name, maar niet uitsluitend, aan SAP's en SGP's.

De interventiegebieden zijn:

- klimaatmitigatie
 - vermindering van de broeikasgasemissies, met inbegrip van gefluoreerde broeikasgassen en ozonafbrekende stoffen, in overeenstemming met de doelstelling van de EU van klimaatneutraliteit en de verbetering van de energie-efficiëntie, onder meer via het beleids- en marktkader voor de ontwikkeling en de toepassing van koolstofarme of energie-efficiënte producten en diensten, alsmede door de transitie van de vervoerssector te bevorderen;
 - verbetering van de werking van het emissiehandelssysteem;
 - steun voor duurzame praktijken op het gebied van grond-, bos-, bodem-, zee- en oceaانبereiding die de CO₂-uitstoot verminderen of CO₂ uit de atmosfeer verwijderen;
 - ontwikkeling en bevordering van oplossingen om CO₂ uit de atmosfeer te verwijderen of vast te leggen. De afvang en de verwijdering van koolstof kunnen op de natuur gebaseerd zijn en plaatsvinden in het kader van herstelprojecten, of

²⁷ COM(2019) 640 final.

plaatsvinden via opslag in specifieke middelen voor langdurige opslag of het gebruik van duurzame producten.

- klimaatadaptatie
 - de ontwikkeling van klimaatadaptatiebeleid ondersteunen en adaptatiestrategieën en -plannen op alle niveaus en in alle sectoren verbeteren, in overeenstemming met de nieuwe EU-strategie voor aanpassing aan de klimaatverandering²⁸;
 - het gebruik van geavanceerde instrumenten en oplossingen voor modellering, risicobeoordeling, beheer en beslissingsondersteuning op het gebied van adaptatie verbeteren, bevorderen en opschalen; monitoring, verslaglegging en evaluatie op het gebied van klimaatadaptatie; en instrumenten voor de voorafgaande beoordeling van projecten om de nevenvoordelen en positieve effecten van adaptatie- en preventieprojecten op de economie beter te kunnen vaststellen;
 - de uitrol van levensvatbare, op de natuur gebaseerde oplossingen voor het beheer van land-, kust- en mariene gebieden ondersteunen, onder meer via evaluaties, begeleiding, capaciteitsopbouw en passende financiële strategieën en producten;
 - benaderingen en oplossingen om steden en regio's aan te passen aan de klimaatverandering, met name ter ondersteuning van de Europese en mondiale Burgemeestersconvenanten en het Europees klimaatpact;
 - benaderingen en oplossingen om een stabiele en veilige zoetwatervoorziening van hoge kwaliteit te waarborgen, droogten te voorkomen, het watergebruik te verminderen, wetlands te beschermen en te herstellen en overstromingen te voorkomen;
 - oplossingen om infrastructuur en gebouwen klimaatbestendig en veerkrachtiger te maken, onder meer via blauw-groene infrastructuur en door samen te werken met normalisatieorganisaties;
 - ondersteuning van de paraatheid bij extreme weersomstandigheden, met name op lokaal niveau en in de ultraperifere gebieden;
 - bevorderen van financiële instrumenten en innovatieve oplossingen voor de aanpak van klimaatgerelateerde risico's, en publiek-private samenwerking om het percentage onverzekerde klimaatgerelateerde economische verliezen te verminderen, onder meer door de verzameling van en toegang tot gegevens over klimaatgerelateerde economische verliezen te verbeteren.
- governance en informatie met betrekking tot klimaatverandering, met inbegrip van acties die bijdragen tot klimaatmitigatie of -adaptatie:
 - verandering van gedrag en praktijken stimuleren en de kennis en het bewustzijn van de burgers verbeteren, met name door de uitvoering van het Europees klimaatpact²⁹ te ondersteunen en maatregelen op het gebied van emissiereductie en hulpbronnefficiëntie te mainstreamen in bepaalde sectoren;
 - de ontwikkeling en uitvoering van klimaat- en energiestrategieën of lokale, regionale en nationale strategieën voor het midden van de eeuw;

²⁸ COM(2021) 82 final.

²⁹ COM(2020) 380 final.

- de monitoring, boekhouding en rapportage met betrekking tot broeikasgassen verbeteren en bijdragen tot de monitoring, beoordeling en evaluatie achteraf van het beleid;
- voorlichting over beste praktijken en bewustmaking inzake klimaatmitigatie en -adaptatie, met inbegrip van investeringen en beleid inzake het klimaatbestendig maken van infrastructuur;
- de ontwikkeling van klimaatdiensten en de bevordering van klimaatwetenschap;
- de ontwikkeling en bevordering van duurzame financieringsinstrumenten en steun voor klimaatdiplomatie.

Het subprogramma Klimaatmitigatie en -adaptatie kan activiteiten omvatten die verband houden met energie-efficiëntie en hernieuwbare energie, voor zover die niet vallen onder de oproepen van het subprogramma Transitie naar schone energie in hetzelfde jaar.

2.4. Het subprogramma Transitie naar schone energie en aanverwante interventiegebieden

De specifieke doelstellingen van het subprogramma Transitie naar schone energie zijn:

- ontwikkelen, demonstreren en bevorderen van innovatieve technieken, methoden en benaderingen ter verwezenlijking van de doelstellingen van wetgeving en het beleid van de Unie inzake de transitie naar duurzame hernieuwbare energie en meer energie-efficiëntie, en bijdragen aan de kennisbasis en aan de toepassing van beste praktijken;
- ondersteunen van de ontwikkeling en uitvoering van, het toezicht op en de handhaving van desbetreffende wetgeving en beleid van de Unie inzake de transitie naar duurzame hernieuwbare energie of meer energie-efficiëntie, onder meer door de governance op alle niveaus te verbeteren, met name door capaciteitsopbouw bij publieke en private actoren en door het maatschappelijk middenveld erbij te betrekken;
- als katalysator fungeren voor de grootschalige invoering van succesvolle technische en beleidsmatige oplossingen voor de uitvoering van desbetreffende wetgeving van de Unie inzake de transitie naar hernieuwbare energie of meer energie-efficiëntie, door resultaten te dupliceren, door verwante doelstellingen te integreren in andere beleidsgebieden en in de praktijken in de publieke en private sector, door investeringen in gang te zetten en door de toegang tot financiering te verbeteren.

In het kader van dit subprogramma worden activiteiten gefinancierd met betrekking tot de specifieke thema's die in de jaarlijkse oproepen tot het indienen van voorstellen zijn vastgesteld op basis van de lijst van prioritaire thema's. Andere activiteiten in verband met energie-efficiëntie en hernieuwbare energie, die niet voldoen aan de specifieke vereisten van de in het kader van dit subprogramma vastgestelde oproepen, kunnen worden ingediend bij de oproepen in het kader van het subprogramma voor klimaatmitigatie en -adaptatie.

Het subprogramma streeft ernaar de transitie naar een energie-efficiënte, op hernieuwbare energie gebaseerde, klimaatneutrale en -veerkrachtige economie te vergemakkelijken door in heel Europa coördinatie- en ondersteuningsacties te financieren. Deze acties zijn gericht op het wegnemen van marktbelemmeringen die de sociaal-economische transitie naar duurzame energie bemoeilijken, doorgaans in samenspraak met kleine en middelgrote belanghebbenden, alsook diverse actoren, zoals lokale en regionale overheden en non-profitorganisaties, en in overleg met consumenten.

Het subprogramma zal bijdragen tot de uitvoering van de energieregerelateerde acties van de Europese Green Deal, met inbegrip van het renovatiegolf-initiatief voor de bouwsector, en zal terdege rekening houden met gebieden die niet zijn aangesloten op de Europese netten, zoals

de ultraperifere gebieden van de EU. Het zal bijdragen tot de doelstellingen van een rechtvaardige transitie door de gebieden en groepen burgers die negatieve gevolgen ondervinden van de overgang van fossiele brandstoffen naar schone energie, bij te staan, door de capaciteit van actoren op te bouwen en investeringen in schone energie te bevorderen, met name in energie-efficiëntie en lokaal beschikbare, duurzame, hernieuwbare energiebronnen. Activiteiten met betrekking tot technologische ontwikkeling worden buiten beschouwing gelaten³⁰.

Voor de periode 2021-2024 wordt een indicatief bedrag van 527 miljoen EUR toegewezen aan het subprogramma Transitie naar schone energie.

Met een aanzienlijk deel van dit budget zullen coördinatie- en ondersteuningsacties in het kader van subsidies voor andere acties worden gefinancierd gedurende de vierjarige periode, terwijl de financiering van SAP's pas mogelijk wordt vanaf 2023.

Het subprogramma zal de volgende interventiegebieden bestrijken:

- **ontwikkeling van een nationaal, regionaal en lokaal beleidskader ter ondersteuning van de transitie naar schone energie:**

de governance van de energietransitie op verschillende niveaus samenhangender maken door de dialoog tussen de verschillende belanghebbenden te versterken en ervoor te zorgen dat overheden over de nodige capaciteit beschikken om resultaten te boeken met de nationale energie- en klimaatplannen en/of andere plannen en strategieën (zoals plannen voor een rechtvaardige transitie, langetermijnrenovatiestrategieën en strategieën voor de elektrificatie van het vervoerssysteem). De ontwikkeling en doeltreffende uitvoering van schone-energiebeleid ondersteunen, met inbegrip van de desbetreffende Uniewetgeving op het gebied van producten en energieconsumenten, in de EU en in derde landen. Acties ondersteunen waarmee de stimulerende bepalingen van de Europese wetgeving inzake schone energie in de praktijk worden gebracht.

- **de uitrol van technologie, digitalisering, nieuwe diensten en bedrijfsmodellen versnellen en de desbetreffende professionele vaardigheden op de markt voor de transitie naar schone energie verbeteren:**

steun verlenen voor het koolstofvrij maken van gebouwen, de industrie en de tertiaire sector door de uitrol van innovatieve oplossingen op de markt te bevorderen, waaronder digitalisering en circulair ontwerp in overeenstemming met de doelstelling van klimaatneutraliteit. De transitie naar schone energie versnellen door de ontwikkeling van nieuwe diensten met toegevoegde waarde en innovatieve bedrijfsmodellen mogelijk te maken. De uitrol van technologieën en innovatieve oplossingen moet gepaard gaan met maatregelen om marktbelemmeringen aan te pakken, waaronder steun voor de ontwikkeling en toepassing van nieuwe vaardigheden en kaders (labels, certificaten, technologische en niet-technologise normen³¹, bijvoorbeeld op het gebied van interoperabiliteit enz.).

- **aantrekken van particuliere financiering voor duurzame energie:**

om de investeringen in duurzame energie op te schalen, moeten verschillende kapitaalstromen beschikbaar worden gesteld door de financiering aan vraag- en aanbodzijde aan te pakken en door de overheidsmiddelen doeltreffend te gebruiken. De activiteiten aan de aanbodzijde omvatten: gegevensverzameling, methodologie en

³⁰ Technologische ontwikkeling, onderzoek en innovatie met het oog op de transitie naar schone energie zullen worden gefinancierd in het kader van Horizon Europa.

³¹ Zoals de SAREF-ontologie, <https://saref.etsi.org/>

empirisch onderbouwd risicobeheer; harmonisatie van de definitie en meting van duurzame investeringen; ontwikkeling van innovatieve financieringsmechanismen, producten, diensten en praktijken; standaardisering en bundeling van projecten en investeringen; vereenvoudiging van de procedure voor investeerders; capaciteitsopbouw en dialoog. De activiteiten moeten bijdragen tot het beleid en de wetgeving van de EU op het gebied van duurzame financiering³².

- **ondersteuning van de ontwikkeling van lokale en regionale investeringsprojecten:**
de capaciteit van lokale overheden en particuliere investeerders opbouwen, met name collectieve investeerders die zich inzetten voor de gemeenschap. De dialoog met de financiële sector bevorderen om te zorgen voor investeringen in duurzame energie, met inbegrip van op maat gesneden acties die bijdragen tot een eerlijke samenleving en tot een rechtvaardige energietransitie in de EU-regio's die het sterkst afhankelijk zijn van fossiele brandstoffen of koolstofintensieve processen. Overheidsopdrachten voor energie- en hulpbronnefficiënte werken, leveringen en diensten bevorderen. Lokale actoren ondersteunen met op maat gesneden benaderingen voor de ontwikkeling van investeringsconcepten, de uitvoering van organisatorische innovaties en de samenvoeging van projecten. De marktomstandigheden verbeteren en nieuwe geïntegreerde diensten ontwikkelen voor duurzame energie in gebouwen, vervoer, havens en kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's).
- **de burgers betrekken bij en zeggenschap geven over de transitie naar schone energie:**
burgers helpen een actieve rol te spelen in de transitie naar schone energie, met inbegrip van gerichte steun voor collectieve acties, gemeenschaps- en burgerinitiatieven en de ontwikkeling van nieuwe energiediensten en sociale innovaties. De samenwerking tussen lokale overheden en burgerinitiatieven versterken. Acties ondersteunen die bijdragen tot het verminderen van de energiearmoede. De kennis op het gebied van energie en het duurzame energiegedrag van burgers, met name jongere generaties, bevorderen.

3. TOEWIJZING VAN FINANCIËLE MIDDELEN

In de onderstaande tabel is de meerjarige toewijzing van financiële middelen binnen elk subprogramma, verdeeld over de verschillende soorten financiering (in miljoen EUR), weergegeven voor de periode 2021-2024³³.

Punt 4.1.2 bevat meer informatie over de toewijzing van middelen per soort subsidie, met inbegrip van het maximumbedrag voor SNAP's en SGP's.

In miljoen EUR	Bedragen die krachtens artikel 9, lid 3, van de LIFE-verordening worden toegewezen aan projecten			Overige activiteiten	Totaal (1)+(2)+(3)+(4)
Subprogramma bedragen in miljoen EUR	1) Met subsidies gefinancierde projecten	2) Blending-verrichtingen	3) Met andere vormen van financiering gefinancierde projecten	4) Door middel van aanbestedingen gefinancierde activiteiten die niet onder	

³² https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance_nl

³³ Voor het subprogramma Transitie naar schone energie omvatten de subsidies voor andere acties: coördinatie- en ondersteuningsacties en subsidies aan bepaalde begunstigden overeenkomstig artikel 195, punt f), van het Financieel Reglement.

				3) vallen	
1.Natuur en biodiversiteit	926,69	7,50	70,93	98,42	1 103,54
2.Circulaire economie en levenskwaliteit	599,29	7,50	45,28	45,48	697,54
3.Klimaatmitigatie en -adaptatie	419,07	0,00	45,25	41,20	505,52
4. Transitie naar schone energie	412,22	0,00	85,00	29,86	527,08
TOTAAL	2 357,27	15,00	246,46	214,96	2 833,68

Opmerking: deze bedragen zijn exclusief de ondersteunende uitgaven, die 106 miljoen EUR bedragen.

De verdeling tussen de verschillende soorten financiering is indicatief. Wijzigingen zijn mogelijk binnen de volgende grenzen:

- overeenkomstig artikel 5, lid 4, van de LIFE-verordening wordt ten minste 60 % van de begrotingsmiddelen die worden uitgetrokken voor projecten die worden gesteund met actiesubsidies uit hoofde van het gebied Milieu, toegewezen aan subsidies voor projecten die het subprogramma Natuur en biodiversiteit steunen;
- overeenkomstig artikel 9, lid 3, van de LIFE-verordening wordt ten minste 85 % van de begrotingsmiddelen voor het LIFE-programma uitgetrokken voor subsidies, voor financieringsinstrumenten in het kader van blendingverrichtingen en voor projecten die in de mate als bepaald in punt 5.5 uit andere vormen van financiering worden gefinancierd;
de acties die overeenkomstig artikel 9, lid 3, van de LIFE-verordening aan projecten worden toegewezen, bedragen 2 372,27 miljoen EUR, wat neerkomt op 83,7 % van de begrotingsmiddelen van het LIFE-programma (inclusief ondersteunende uitgaven);
- overeenkomstig artikel 18, lid 4, van de LIFE-verordening zorgt de Commissie ervoor dat financiële middelen die in het kader van een bepaalde oproep tot het indienen van voorstellen ongebruikt zijn gebleven, tussen de verschillende soorten acties bedoeld in artikel 11, lid 2, van de LIFE-verordening op hetzelfde gebied worden herverdeeld.

Bovengenoemde fondsen kunnen direct of indirect worden beheerd binnen de grenzen van het Financieel Reglement en de LIFE-verordening.

4. SUBSIDIES

Het totale indicatieve subsidiebudget voor de periode 2021-2024 bedraagt 2.357,27 miljard EUR, waarvan 97,65 % indicatief wordt toegewezen aan actiesubsidies en 2,35 % aan exploitatiesubsidies.

Hieronder volgen bedragen per soort actie en, indien van toepassing, interventiegebied. Overeenkomstig artikel 18, lid 4, van de LIFE-verordening kunnen financiële middelen die in het kader van een bepaalde oproep tot het indienen van voorstellen ongebruikt zijn gebleven, tussen de verschillende soorten acties op hetzelfde gebied worden herverdeeld.

Overeenkomstig artikel 12 van de LIFE-verordening komen juridische entiteiten die zijn gevestigd in een niet met het LIFE-programma geassocieerd derde land bij wijze van

uitzondering voor deelname aan de door het LIFE-programma gefinancierde acties in aanmerking mits:

- hun deelname noodzakelijk is voor het verwezenlijken van de doelstellingen van de actie die tot doel heeft de doeltreffendheid van in de Unie en/of de met haar verbonden landen en gebieden overzee uitgevoerde maatregelen te waarborgen, en
- zij in beginsel de kosten van hun deelname aan de actie dragen.

Soort actie	Toewijzing in miljoen EUR					Mede Financieringspercentage ³⁴	Maximale subsidiabiliteitsperiode
	Sub-programma Natuur en biodiversiteit	Sub-programma Circulaire economie en levenskwaliteit	Sub-programma Klimaatmitigatie en -adaptatie	Sub-programma Transitie naar schone energie	Totaal		
Standaard actie projecten	547,77	350,30	280,44	20,50	1 199,01	Max. 60 % Max. 67 % of max. 75 % onder specifieke voorwaarden	10 jaar
Strategisch natuurproject	280,00				280,00	Max. 60 %	14 jaar
Strategische geïntegreerde projecten		210,70	125,00	0,00	335,70	Max. 60 %	14 jaar
Technische bijstand	15,42	13,28	2,85	1,60	33,16	Max. 60 % Max. 95 % onder specifieke voorwaarden	5 jaar
Andere acties	55,50	19,00	0,30	379,12	453,92	Max. 95 % Max. 100 % voor de voortzetting van het BEST- programma	10 jaar
Exploitatie-subsidies	28,00	6,00	10,48	11,00	55,48	Max. 70 %	3 jaar
Totaal	926,69	599,29	419,07	412,22	2 357,27		

Overeenkomstig de LIFE-verordening en het Financieel Reglement kunnen sommige van de hieronder genoemde activiteiten in voorkomend geval onder indirect beheer worden uitgevoerd, rekening houdend met de specifieke uitvoeringsvoorwaarden.

4.1. Subsidies voor het uitvoeren van acties

Overeenkomstig artikel 11, lid 2, van de LIFE-verordening komen verschillende soorten acties in aanmerking voor een subsidie uit het LIFE-programma:

³⁴ Het medefinancieringspercentage wordt berekend op basis van de subsidiabele uitgaven van het project.

- 1) standaardactieprojecten (SAP's);
- 2) strategische natuurprojecten (SNAP's);
- 3) strategische geïntegreerde projecten (SGP's);
- 4) projecten voor technische bijstand (TB);
- 5) andere acties (AA's).

4.1.1. Standaardactieprojecten (SAP's)

Dit zijn de traditionele LIFE-projecten met de volgende doelen:

- ontwikkelen, demonstreren en bevorderen van innovatieve technieken, methoden en benaderingen;
- bijdragen aan de kennisbasis en aan de toepassing van beste praktijken;
- ondersteunen van de ontwikkeling en uitvoering van, het toezicht op en de handhaving van desbetreffende wetgeving en beleid van de Unie, onder meer door de governance op alle niveaus te verbeteren, met name door capaciteitsopbouw bij publieke en private actoren en door het maatschappelijk middenveld erbij te betrekken;
- als katalysator fungeren voor de grootschalige invoering van succesvolle technische en beleidsmatige oplossingen voor de uitvoering van desbetreffende wetgeving en beleid van de Unie door resultaten te dupliceren, door verwante doelstellingen te integreren in andere beleidsgebieden en in de praktijken in de publieke en private sector, door investeringen in gang te zetten en door de toegang tot financiering te verbeteren³⁵.

Voor de periode 2021-2024 is aan SAP's een indicatief bedrag van 1.999 miljard EUR toegewezen, waarvan 13 miljoen EUR vooraf zal worden toegewezen aan de projecten van het Nieuw Europees Bauhaus. Overeenkomstig artikel 18, lid 4, van de LIFE-verordening kunnen financiële middelen die in het kader van een bepaalde oproep tot het indienen van voorstellen ongebruikt zijn gebleven, tussen de verschillende soorten acties op hetzelfde gebied worden herverdeeld.

4.1.1.1. Medefinancieringspercentage

Het medefinancieringspercentage voor SAP's is in de regel maximaal 60 % van de totale subsidiabele kosten van het project, met uitzondering van de projecten op het gebied van natuur en biodiversiteit die betrekking hebben op:

- prioritaire habitats of soorten in het kader van de uitvoering van Richtlijn 92/43/EEG (Europese habitatrichtlijn), zoals vermeld in de desbetreffende bijlagen bij die richtlijn;
- vogelsoorten die als prioritair voor financiering worden beschouwd door het Comité voor de aanpassing aan de vooruitgang van de techniek dat is ingesteld krachtens artikel 16 van Richtlijn 2009/147/EG (de vogelrichtlijn);
- in de bijlagen bij de habitatrichtlijn opgenomen habitattypen en soorten waarvan de staat van instandhouding is beoordeeld als ongunstig tot slecht met een dalende trend (U2-) in de meest recente biogeografische regiobeoordeling op EU- en nationaal niveau;

³⁵ Artikel 2, punt 4, en artikel 3, lid 2, van de LIFE-verordening.

- habitattypen en soorten (uitgezonderd vogelsoorten) waarvan de mate van bedreiging op EU-niveau is beoordeeld als “bedreigd” of slechter in de meest actuele versie van een Europese rode lijst van soorten of habitats
(https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist/index_en.htm;
en https://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/redlist_en.htm), ook in gebieden die niet onder deze lijsten vallen;
- andere habitats en soorten in gebieden die niet aan bod komen in de Europese rode lijsten en waarvan de mate van bedreiging in de meest actuele versie van de rode lijsten van soorten of habitats van de IUCN is beoordeeld als “bedreigd” of slechter.

Voor deze natuur- en biodiversiteitsprojecten kan het medefinancieringspercentage maximaal 75 % van de totale subsidiabele kosten bedragen, mits het project uitsluitend gericht is op de hierboven beschreven prioritaire habitats en/of soorten. Aanvragers moeten in hun voorstel aanvoeren dat alle acties duidelijk zijn toegesneden op habitats of soorten die voor een medefinanciering van 75 % in aanmerking komen.

Een project dat gericht is op zowel prioritaire als niet-prioritaire habitats en/of soorten kan maximaal 67 % medefinanciering krijgen, op voorwaarde dat deze prioritaire soorten of habitats een duidelijk aandachtspunt van het project vormen en de meeste acties ervan uitdrukkelijk en rechtstreeks gericht zijn op die prioritaire soorten of habitats, die er concrete directe voordelen van moeten ondervinden. Voorstellen waarin prioritaire soorten of habitats worden vermeld die slechts indirect baat zullen hebben bij de geplande acties of die een ondergeschikte rol spelen, komen niet in aanmerking voor het medefinancieringspercentage van 67 %.

4.1.1.2. Subsidiabiliteitsperiode

De maximale subsidiabiliteitsperiode voor SAP's bedraagt tien jaar. Deze periode is gerechtvaardigd gezien de complexiteit van bepaalde projecten en het feit dat verlenging nodig kan zijn in verband met onvoorziene gebeurtenissen (zoals extreme weersomstandigheden).

4.1.2. Strategische projecten (SP's)

Onder strategische projecten vallen:

- 1) strategische natuurprojecten;
- 2) strategische geïntegreerde projecten.

4.1.2.1. Strategische natuurprojecten (SNAP's)

Overeenkomstig artikel 2, punt 1, van de LIFE-verordening ondersteunen strategische natuurprojecten de verwezenlijking van de doelstellingen van de Unie op het gebied van natuur en biodiversiteit door in de lidstaten samenhangende actieprogramma's uit te voeren waarmee die doelstellingen en prioriteiten worden gemainstreamd in ander beleid en in andere financieringsinstrumenten, onder meer door de krachtens Richtlijn 92/43/EEG vastgestelde prioritaire actiekaders op gecoördineerde wijze uit te voeren.

De SNAP's zijn gericht op de volgende strategieën en plannen:

- het prioritaire actiekader uit hoofde van artikel 8 van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (de habitatrichtlijn), en
- andere plannen of strategieën die op internationaal, nationaal, regionaal of multiregionaal niveau zijn vastgesteld door natuur- en biodiversiteitsautoriteiten die het beleid of de wetgeving van de EU inzake natuur en/of biodiversiteit uitvoeren, en die specifieke en

meetbare acties of streefdoelen bevatten, met een duidelijk tijdpad en een duidelijk budget.

De SNAP's vloeien grotendeels voort uit de ervaringen met geïntegreerde natuurprojecten in het kader van het LIFE-programma 2014-2020. Hoewel de geïntegreerde natuurprojecten uitsluitend gericht waren op de uitvoering van de prioritaire actiekaders, hebben strategische natuurprojecten een breder toepassingsgebied in overeenstemming met de EU-biodiversiteitsstrategie voor 2030 en zijn zij meer gericht op mainstreaming.

Afhankelijk van de behoeften die de betrokken lidstaten (of regio's) hebben vastgesteld in hun prioritaire actiekaders of in andere natuur- en biodiversiteitsplannen (die beschikbaar moeten zijn op het moment van indiening van een volledig SNAP-voorstel), moeten in een SNAP-actieprogramma maatregelen worden opgenomen met betrekking tot:

- institutionele ondersteuning en acties voor capaciteitsopbouw;
- het mobiliseren en coördineren van aanvullende financiering voor complementaire acties, met name uit andere financieringsinstrumenten en -programma's van de EU.

Daarnaast kunnen SNAP's ook concrete instandhoudingsmaatregelen omvatten, met name wanneer die niet via andere EU-financieringsprogramma's kunnen worden ondersteund.

De voor natuur en biodiversiteit bevoegde autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de prioritaire actiekaders, nemen als aanvrager of, in naar behoren gemotiveerde gevallen, als medebegunstigen deel aan de SNAP-voorstellen.

De indicatieve verdeling van de SNAP's in de periode 2021-2027 is als volgt:

Referentie: Gegevens van Eurostat	Landen	Coëfficiënt
Kleine lidstaten (minder dan 30 000 km ²)	Cyprus, Luxemburg, Malta, Slovenië	1
Middelgrote lidstaten (tussen 30 000 en 100 000 km ²)	België, Tsjechië, Denemarken, Estland, Ierland, Kroatië, Letland, Litouwen, Hongarije, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Slowakije	2
Grote lidstaten (meer dan 100 000 km ²):	Bulgarije, Duitsland, Griekenland, Frankrijk, Italië, Polen, Roemenië, Spanje, Finland, Zweden	3

De aan elke groep landen toegekende coëfficiënt geeft een indicatie van de omvang van de steun die elk land in 2021-2027 ontvangt via de SNAP's.

De coëfficiënt in bovenstaande tabel geeft een indicatie van het aandeel EU-medefinanciering die beschikbaar is voor SNAP's in 2021-2027, waarbij coëfficiënt 1 indicatief overeenkomt met 10 miljoen EUR aan EU-medefinanciering, coëfficiënt met 2 tot 20 miljoen EUR aan EU-medefinanciering en coëfficiënt 3 met 30 miljoen EUR. Hoewel alle lidstaten worden aangemoedigd één groot SNAP-voorstel in te dienen waarbij de waarde moet worden gebaseerd op de bovenstaande tabel, kan de LIFE-steun in twee of meer SNAP's worden verdeeld in lidstaten waar dat naar behoren gerechtvaardigd is. Om ervoor te zorgen dat de SNAP's tegen 2027 een zo groot mogelijke geografische dekking hebben in de EU-lidstaten, worden regionale overheden die overwegen een SNAP in te dienen, sterk aangemoedigd om samen met andere regio's een voorstel op te stellen.

Hoewel wordt gestreefd naar een geografisch evenwicht, worden de subsidies toegekend op basis van concurrentie. Er wordt geen subsidie toegekend aan voorstellen die bij de beoordeling niet de vereiste minimumscore hebben behaald. De financiering van een voorstel van een lidstaat waaraan nog geen subsidie voor een SNAP is toegekend, krijgt alleen voorrang boven andere voorstellen van lidstaten waar al een of meerdere SNAP's lopen, als het voorstel de minimumscore heeft gehaald.

De lidstaten wordt ten zeerste aanbevolen de uitvoering van de strategische natuurprojecten onderling te coördineren en daarbij ook gebruik te maken van de transnationale coördinatie- en samenwerkingsplatforms waarin de macroregionale strategieën van de EU voorzien, voor zover de lidstaten aan die strategieën deelnemen³⁶.

SNAP's die qua tijd overlappen met geïntegreerde natuurprojecten in een bepaalde lidstaat of regio zijn niet bij voorbaat uitgesloten zolang er duidelijkheid bestaat over de toegevoegde waarde en de thematische complementariteit van het strategische natuurproject ten opzichte van de geïntegreerde projecten.

4.1.2.2. Strategische geïntegreerde projecten (SGP's)

Overeenkomstig artikel 2, punt 2, van de LIFE-verordening worden bij deze projecten, op regionale, multiregionale, nationale of transnationale schaal, door de autoriteiten van de lidstaten ontwikkelde en door specifieke wetgeving en beleidsmaatregelen van de Unie inzake het milieu, het klimaat en, waar relevant, energie voorgeschreven strategieën of actieplannen inzake milieu of klimaat uitgevoerd, waarbij wordt gezorgd voor betrokkenheid van de belanghebbenden en waarbij coördinatie met en het beschikbaar stellen van financiële middelen uit ten minste één andere uniale, nationale of particuliere financieringsbron wordt bevorderd.

De SGP's zijn op de volgende strategieën en plannen gericht:

- in het kader van het subprogramma Circulaire economie en levenskwaliteit:
 - circulaire economie: nationale of regionale actieplannen, strategieën, routekaarten of soortgelijke plannen voor de circulaire economie³⁷, die
 - officieel zijn goedgekeurd;
 - specifieke en meetbare acties of streefdoelen omvatten, met een duidelijk tijdpad, en

³⁶ De macroregionale strategieën van de EU zijn samenwerkingskaders voor een betere coördinatie van acties en fondsen in een specifiek transnationaal geografisch gebied (macroregio), en de gezamenlijke prioriteiten ervan zijn milieu (met inbegrip van natuurbescherming) en klimaat. De belangrijkste kenmerken van de strategieën zijn een sectoroverschrijdende aanpak, bestuur op verschillende niveaus en de betrokkenheid van belanghebbenden. Voor meer informatie, zie: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/cooperation/macro-regional-strategies/

³⁷ Een actieplan, strategie, routekaart of vergelijkbaar plan voor de circulaire economie is een officieel document dat middels de desbetreffende wetgevingsprocedure op nationaal of regionaal niveau wordt aangenomen, met een visie op en voorstellen voor acties/beleidsmaatregelen om de transitie naar een circulaire economie op nationaal of regionaal niveau te versnellen, in overeenstemming met de doelstellingen van het EU-actieplan voor een circulaire economie. Het document moet een alomvattende aanpak omvatten die onder meer gericht is op de levenscyclus van producten en/of materialen. Om in aanmerking te kunnen komen voor subsidie moet het plan specifieke en meetbare streefdoelen, acties of maatregelen omvatten — met een duidelijk tijdpad — waarmee de bijdrage van het geïntegreerde project aan de uitvoering ervan kan worden gevolgd. De benaming van de plannen kan variëren — strategieën, routekaarten of kaders voor de circulaire economie enz — en de plannen moeten bij voorkeur beleidsgrenzen overbruggen en gepaard gaan met coördinatie tussen ministeries. De Commissie beschouwt dergelijke kaderstrategieën als een zeer doeltreffende manier om de circulaire economie in de lidstaten te bevorderen en moedigt de lidstaten sterk aan om dergelijke strategieën aan te nemen en uit te voeren.

- in overeenstemming zijn met of een aanvulling vormen op de doelstellingen van het EU-actieplan voor een circulaire economie;
- afval: nationale en regionale afvalbeheerplannen overeenkomstig artikel 28 van de kaderrichtlijn afvalstoffen en/of afvalpreventieprogramma's als bedoeld in artikel 29 van die richtlijn;
- water: stroomgebiedbeheerplannen overeenkomstig bijlage VII bij de kaderrichtlijn water, overstromingsrisicobeheerplannen overeenkomstig de overstromingsrichtlijn, mariene strategieën overeenkomstig de kaderrichtlijn mariene strategie;
- lucht: luchtkwaliteitsplannen krachtens de richtlijn luchtkwaliteit of nationale programma's ter beheersing van de luchtverontreiniging krachtens de richtlijn inzake nationale emissieplafonds.
- in het kader van het subprogramma Klimaatmitigatie en -adaptatie:
 - nationale energie- en klimaatplannen uit hoofde van Verordening (EU) 2018/1999 inzake de governance van de energie-unie en van de klimaatactie;
 - nationale actieplannen voor energie-efficiëntie;
 - nationale of regionale adaptatiestrategieën of -actieplannen;
 - stedelijke of gemeenschapsgerichte actieplannen als voortrekker voor de transitie naar een klimaatneutrale en/of klimaatbestendige samenleving;
 - nationale, regionale of industrie-/sectorspecifieke strategieën voor de vermindering van de broeikasgasemissies of economische routekaarten die bijdragen tot klimaatneutraliteit.

De Commissie zal trachten een maximale geografische dekking te waarborgen voor de SGP's door op indicatieve basis ten minste één SGP per lidstaat toe te wijzen voor elk subprogramma.

Voor transnationale SGP's worden de lidstaten die aan de macroregionale strategieën van de EU deelnemen, aangemoedigd gebruik te maken van de transnationale coördinatie- en samenwerkingsplatforms waarin die strategieën voorzien.

4.1.2.3. Maximale bedragen

Na de positieve ervaring die is opgedaan met de geïntegreerde projecten in het kader van LIFE 2014-2020, is het totale bedrag voor strategische natuurprojecten vastgesteld op maximaal 280 miljoen EUR, oftewel 30 % van het totale subsidiebudget dat is toegewezen aan het subprogramma Natuur en biodiversiteit. In totaal wordt maximaal 336 miljoen EUR toegewezen aan SGP's in het kader van de subprogramma's Circulaire economie en levenskwaliteit en Klimaatmitigatie en -adaptatie, oftewel 33 % van het totale subsidiebudget van deze subprogramma's. Het totale bedrag aan SNAP's en SGP's toegewezen bedrag zal ongeveer 26 % van het totale LIFE-subsidiebudget bedragen.

4.1.2.4. Medefinancieringspercentage

Voor de SNAP's en SGP's bedraagt het medefinancieringspercentage maximaal 60 % van de totale subsidiabele kosten van het project.

4.1.2.5. Subsidiabiliteitsperiode

Aangezien de strategische plannen betrekking hebben op de uitvoering van actieplannen, bedraagt de maximale subsidiabiliteitsperiode 14 jaar.

4.1.3. Projecten voor technische bijstand (TB-projecten)

Overeenkomstig artikel 2, punt 3, van de LIFE-verordening kunnen projecten voor technische bijstand de volgende activiteiten omvatten:

- de deelname aan standaardactieprojecten en de voorbereiding van strategische natuurprojecten en strategische geïntegreerde projecten (TB-VB);
- de voorbereiding van het opschalen of dupliceren van de resultaten van andere projecten die zijn gefinancierd door het LIFE-programma, door de programma's die eraan voorafgingen, of door andere programma's van de Unie, en van het verkrijgen van toegang tot andere financieringsinstrumenten van de Unie (TB-D);
- de capaciteitsopbouw bij autoriteiten van de lidstaten met een lage effectieve deelname, teneinde de diensten van de nationale contactpunten in de hele Unie te verbeteren en de algemene kwaliteit van de ingediende voorstellen te verhogen (TB-COB).

Het indicatieve bedrag voor de TB-projecten bedraagt 33,16 miljoen EUR. Dit bedrag kan met het onderstaande voor blending uitgetrokken bedrag (zie punt 5.3.1) worden verhoogd indien het gelet op het ontwikkelingsstadium van de investering passend zou zijn subsidies toe te kennen die niet gepaard gaan met financieringsinstrumenten.

Voor 2021-2024 is de volgende indicatieve voorafgaande toewijzing voorzien, rekening houdend met het feit dat ongebruikte middelen overeenkomstig artikel 18, lid 4, van de LIFE-verordening kunnen worden herverdeeld tussen verschillende soorten projecten op hetzelfde gebied:

- voor TB-VB een indicatief bedrag van 3,16 miljoen EUR;
- voor TB-COB 9 miljoen EUR;
- voor TB-D ongeveer 21 miljoen EUR.

4.1.3.1. Medefinancieringspercentage

Het maximale medefinancieringspercentage voor TB-projecten bedraagt 60 % van de subsidiabele kosten, met uitzondering van projecten ter verbetering van de effectieve deelname aan het LIFE-programma (TB-COB). Voor deze projecten die verband houden met de activiteiten van de autoriteiten van de lidstaten, als bedoeld in artikel 11, lid 4, van de LIFE-verordening, geldt een maximaal medefinancieringspercentage van 95 % van de subsidiabele kosten overeenkomstig artikel 9, lid 4, van de LIFE-verordening.

4.1.3.2. Projecten ter voorbereiding van SNAP's of SGP's (TB-VB)

Via deze projecten wordt financiële steun verleend om aanvragers te helpen een SNAP of een SGP voor te bereiden, met een maximale bijdrage van 70 000 EUR uit het LIFE-programma.

Zij vormen de voortzetting van de projecten voor technische bijstand die in het kader van het LIFE-programma 2014-2020 werden gefinancierd.

4.1.3.3. Projecten ter bevordering van de opschaling of duplicatie van resultaten (TB-D)

Deze projecten beogen de opschaling of duplicatie te vergemakkelijken van de resultaten van projecten die worden gefinancierd uit het LIFE-programma of, indien relevant voor de verwezenlijking van de doelstellingen van het LIFE-programma, uit andere EU-fondsen, onder meer door de toegang tot andere financiële instrumenten van de Unie voor te bereiden.

Via deze projecten kunnen activiteiten worden medegefinancierd die nodig zijn voor:

- 1) het voorbereiden van de opschaling en/of duplicatie van de resultaten van eerdere LIFE-projecten of van andere programma's van de Unie;

- 2) het vergemakkelijken van de toegang van een actie die bijdraagt aan de verwezenlijking van de LIFE-doelstellingen tot InvestEU of tot andere financieringsinstrumenten.

Deze steun voor investeringen en duplicatie is van strategisch belang om de praktische uitvoering van groene investeringen te ondersteunen.

Er zullen financiële middelen beschikbaar worden gesteld om groene investeringen te financieren — bijvoorbeeld het opzetten van een nieuw initiatief voor natuurlijk kapitaal en een circulaire economie in het kader van InvestEU waarbij de komende tien jaar ten minste 10 miljard EUR zal worden gemobiliseerd, waarvan 3 miljard EUR is voorzien voor de periode 2021-2024. De zoektocht naar investeringen voor milieuprojecten stuit echter vaak op grote belemmeringen, zoals de beperkte administratieve capaciteit van nationale, regionale en lokale overheden, een gebrek aan kennis en deskundigheid op het gebied van duurzaamheid bij publieke en particuliere projectontwikkelaars, de perceptie dat dergelijke investeringen risicovol zijn, de noodzaak om een langetermijnperspectief te hanteren wat betreft het financiële rendement van de investeringen en bezorgdheid over de financierbaarheid van projecten.

Er is derhalve specifieke financiële steun nodig om het opzetten van een pijplijn van innovatieve en duurzame projecten te bevorderen.

Deze financiële steun kan worden verleend via subsidies voor het uitvoeren van voorbereidende studies of via blendingverrichtingen indien de subsidies gepaard gaan met terugbetaalbare middelen, zoals leningen, aandelenfinanciering of begrotingssteun (zie punt 5.3.1).

4.1.3.4. Projecten voor capaciteitsopbouw voor autoriteiten van de lidstaten met een lage effectieve deelname (TB-COB)

Deze TB-projecten hebben als doel de capaciteit van de autoriteiten van de lidstaten op te bouwen om de effectieve deelname aan het LIFE-programma te verbeteren.

Lage effectieve deelname: definitie

Het begrip “lage effectieve deelname” omvat de begrippen “lage deelname” en “ineffectieve deelname”.

Deze twee elementen zullen overeenkomstig overweging 32 van de LIFE-verordening als volgt worden gewogen: de bevolking en bevolkingsdichtheid, de totale oppervlakte van de Natura 2000-gebieden in elke lidstaat, uitgedrukt als percentage van de totale oppervlakte aan Natura 2000-gebieden, en het aandeel van het grondgebied van een lidstaat dat door Natura 2000-gebieden wordt ingenomen.

In de lidstaatfactor wordt rekening gehouden met:

- A = bevolking (% van de EU-bevolking)
- B = bevolkingsdichtheid (% ten opzichte van de hoogste bevolkingsdichtheid)
- C = Natura 2000-gebied (% van het totale Natura 2000-gebied van de EU)
- D = Natura 2000-gebied (% van de totale oppervlakte van de lidstaat)

Aangezien het subprogramma Natuur en biodiversiteit ongeveer 40 % van de totale begroting uitmaakt, zullen C en D tot 40 % in aanmerking worden genomen.

Lidstaatfactor = (A+B) *40 % (C+D)

Voor de definitie van “lage effectieve deelname” is de Commissie voornemens rekening te houden met twee criteria:

1. lage deelname: de deelname in een land is laag wanneer het percentage ingediende voorstellen gedeeld door de bovenstaande factor voor dat land tot de onderste twee derde van het geheel behoort;
2. ineffectieve deelname: de deelname in een land is ineffectief wanneer het slagingspercentage (het aantal toegekende projecten op het aantal ingediende projecten), gedeeld door de bovenstaande factor voor dat land tot de onderste twee derde van het geheel behoort.

Elk land dat binnen een van de twee bovenstaande categorieën valt, komt in aanmerking voor deze projecten.

Elk land kan in de periode waarop dit meerjarig werkprogramma betrekking heeft slechts één TB-COB voor een lage effectieve deelname toegekend krijgen.

De Commissie zal bij de berekening van de lijst van in aanmerking komende landen rekening houden met de laatste drie jaar waarvoor gegevens beschikbaar zijn. De resultaten zullen vóór de lancering van elke oproep tot het indienen van voorstellen aan de lidstaten worden medegedeeld.

Subsidiabele activiteiten

De Commissie verwacht dat aan elk voorstel een behoeftenanalyse ten grondslag ligt waarin de meest doeltreffende activiteiten worden vastgesteld om de lage en/of ineffectieve deelname van de verschillende soorten aanvragers (overheidsinstanties, particuliere entiteiten en maatschappelijke organisaties) aan te pakken.

De subsidiabele activiteiten zijn:

- uitvoeringsmaatregelen zoals opleidingsactiviteiten en gerichte voorlichtingscampagnes;
- monitoring- en evaluatiemaatregelen om de werkelijke impact van de uitvoeringsmaatregelen te beoordelen;
- communicatie- en verspreidingsactiviteiten;
- maatregelen op het gebied van projectbeheer en kwaliteitscontrole.

De Commissie verwacht dat de begroting in verhouding staat tot de activiteiten die per project zullen worden uitgevoerd om de lage en/of ineffectieve deelname van de verschillende soorten aanvragers aan te pakken.

4.1.3.5. Maximale subsidiabiliteitsperiode voor de uitvoering van TB-projecten

Rekening houdend met de verschillende onderwerpen die in de TB-projecten aan bod komen, bedraagt de maximale subsidiabiliteitsperiode vijf jaar.

4.1.4. Andere acties (AA)

De Commissie heeft een aantal specifieke behoeften vastgesteld die via “andere acties” moeten worden aangepakt.

Overeenkomstig artikel 11, lid 2, punt e), van de LIFE-verordening omvatten “andere acties”:

- coördinatie- en ondersteuningsacties die gericht zijn op de transitie naar hernieuwbare energie en grotere energie-efficiëntie. Zij zijn gericht op het wegnemen van marktbelemmeringen die de sociaal-economische transitie naar hernieuwbare energie en meer energie-efficiëntie bemoeilijken, onder meer via capaciteitsopbouw, de verspreiding van informatie en kennis en bewustmaking;
- een regeling voor kleine subsidies voor biodiversiteit (BEST).

Voortbouwend op de ervaring die is opgedaan met de regelingen voor kleine subsidies in het kader van het BEST-initiatief van de EU, zullen oproepen tot het indienen van voorstellen worden gelanceerd om kleine subsidies (met maximaal 100 000 EUR aan EU-medefinanciering) toe te kennen in ultraperifere gebieden en landen en gebieden overzee voor biodiversiteitsbehoud, het herstel van ecosystemen en het duurzame gebruik van ecosysteemdiensten, met inbegrip van ecosysteemgerichte benaderingen van klimaatadaptatie en -mitigatie;

- projecten die zijn ontwikkeld in het kader van de samenwerking met de kennis- en innovatiegemeenschappen (KIG's) van het Europees Instituut voor innovatie en technologie (EIT)³⁸, met name projecten die bijdragen tot de verwezenlijking van de doelstellingen en de uitvoering van het EU-actieplan voor een circulaire economie en die worden uitgevoerd door universiteiten, onderzoeksorganisaties, bedrijven en/of kmo's die aan een KIG deelnemen;
- actiesubsidies voor de in bijlage I bij de LIFE-verordening vermelde organisaties (zie ook punt 2 bij punt 4.3);
- aanvullende projecten die beantwoorden aan de wetgevings- en beleidsprioriteiten van de Unie, en die ook op jaarbasis kunnen worden vastgesteld, na overleg met de lidstaten.
- Andere specifieke projecten die overeenkomstig artikel 195 van het Financieel Reglement worden gefinancierd ter ondersteuning van EU-beleid inzake milieu en klimaatactie dat in de uitvoeringsfase van dit werkprogramma zal worden vastgesteld.

Het indicatieve bedrag voor andere acties bedraagt 454 miljoen EUR.

De Commissie zal in de oproepen tot het indienen van voorstellen voor deze acties meer randvoorwaarden stellen dan in de van onderop gelanceerde oproepen tot het indienen van voorstellen, waarbij het aan de aanvragers is om de behoeften en de daarmee samenhangende mogelijke oplossingen vast te stellen.

4.1.4.1. Medefinancieringspercentage

Het maximale medefinancieringspercentage voor “andere acties” bedraagt 95 % van de subsidiabele kosten, met uitzondering van de kleine subsidies voor biodiversiteit in ultraperifere gebieden en landen en gebieden overzee, waarmee het BEST-programma wordt voortgezet, waarvoor de medefinanciering door de EU maximaal 100 % van de subsidiabele kosten bedraagt.

4.1.4.2. Subsidiabiliteitsperiode voor de uitvoering van de “andere acties”

Rekening houdend met de verschillende onderwerpen die in de “andere acties” aan bod komen, bedraagt de maximale subsidiabiliteitsperiode tien jaar.

4.2. Aanvraag- en selectieprocedure voor actiesubsidies

Er bestaan verschillende procedures voor de toekenning van actiesubsidies. De keuze van de procedure hangt af van de tijd die beschikbaar is om de oproep bekend te maken en de voorstellen te evalueren en/of het verwachte aantal voorstellen per subprogramma:

- een procedure in één fase die zal worden gebruikt voor:

³⁸ Het EIT is een onafhankelijk orgaan van de Europese Unie dat in 2008 is opgericht om overal in Europa innovaties te bevorderen. Het EIT brengt toonaangevende bedrijven, onderwijs- en onderzoeksorganisaties bijeen om oplossingen te vinden voor wereldwijde problemen.

1. standaardactieprojecten;
 2. TB-projecten, en
 3. “andere acties”;
- een procedure in twee fasen die zal worden gebruikt voor:
 - strategische natuurprojecten en strategische geïntegreerde projecten.

De procedure in twee fasen kan ook worden gebruikt voor de standaardactieprojecten.

4.2.1. Procedure in één fase voor SAP's, TB-projecten en “andere acties”

De procedure in één fase omvat de volgende stappen:

1. naar aanleiding van een oproep tot het indienen van voorstellen worden volledige voorstellen ingediend;
2. er wordt gecontroleerd of de voorstellen voldoen aan de ontvankelijkheids-, subsidiabiliteits-, selectie- en uitsluitingscriteria. De volgorde van de controles kan in overeenstemming met het Financieel Reglement worden aangepast om de beoordelingsprocedure zo efficiënt mogelijk te laten verlopen;
3. beoordeling van de volledige voorstellen op basis van de onderstaande toekenningscriteria:

1. relevantie (0-20)

- de relevantie van de bijdrage voor een of meerdere specifieke doelstellingen van het LIFE-programma en het beoogde subprogramma;
- de mate waarin het project in overeenstemming is met de beschrijving in de oproep tot het indienen van voorstellen, met inbegrip van, in voorkomend geval, de specifieke prioriteiten ervan;
- de deugdelijkheid van de algemene interventielogica;
- de mate waarin het project bijkomende voordelen biedt en synergieën bevordert met andere beleidsterreinen die relevant zijn voor de verwezenlijking van milieu- en klimaatdoelstellingen.

2. kwaliteit (0-20)

- de duidelijkheid, relevantie en haalbaarheid van het werkplan;
- een passende geografische focus van de activiteiten;
- de kwaliteit van het plan om de effecten te monitoren en daarover verslag uit te brengen;
- de identificatie en mobilisatie van de desbetreffende belanghebbenden;
- de geschiktheid en kwaliteit van de voorgestelde maatregelen om het project en de resultaten ervan bij verschillende doelgroepen onder de aandacht te brengen en te verspreiden.

3. impact (0-20)

- het ambitieniveau en de geloofwaardigheid van de effecten die tijdens en/of na het project worden verwacht als gevolg van de voorgestelde activiteiten, met inbegrip van mogelijke negatieve gevolgen voor de andere specifieke doelstellingen van het LIFE-programma, onder meer om ervoor te zorgen dat geen ernstige afbreuk wordt gedaan aan deze doelstellingen;
- de duurzaamheid van de projectresultaten na afloop van het project;
- het potentieel om de projectresultaten in dezelfde of andere sectoren of plaatsen te dupliceren of op te laten schalen door publieke of private actoren of door meer investeringen of financiële middelen te mobiliseren (katalysatorpotentieel);

- de kwaliteit van de maatregelen wat betreft de exploitatie van de projectresultaten.

4. hulpmiddelen (0-20)

- de samenstelling van het projectteam — van een consortium of een enkele begunstigde — wat betreft deskundigheid, vaardigheden en verantwoordelijkheden en de geschiktheid van de beheersstructuur;
- de geschiktheid van de begroting en de middelen en de samenhang ervan met het voorgestelde werkplan;
- de transparantie van het budget, d.w.z. de kostenposten moeten naar behoren worden beschreven;
- de mate waarin het milieueffect van het project in aanmerking wordt genomen en beperkt, onder meer door gebruik te maken van groene overheidsopdrachten. Het gebruik van erkende methoden voor de berekening van de ecologische voetafdruk van het project (zoals de PEF- of de OEF-methode en soortgelijke methoden³⁹) of milieubeheersystemen (zoals EMAS) is een pluspunt;
- de prijs-kwaliteitverhouding van het voorgestelde project.

4. waardering van het voorstel

Per criterium wordt een score van 0 tot 20 punten toegekend. De minimale score om aan een criterium te voldoen, is 10 punten.

De score van het criterium “Impact” heeft een gewicht van 1,5: de punten die elk voorstel voor dat criterium krijgt, worden vermenigvuldigd met 1,5.

De som van de gewogen afzonderlijke scores moet een totaalscore van minstens 55 punten opleveren om aan de criteria te voldoen.

De volgende bonuspunten kunnen worden toegekend voor standaardactieprojecten en, in voorkomend geval en zoals gedefinieerd in de oproep tot het indienen van voorstellen, voor TB-projecten en “andere acties”:

- **BONUS 1:** het voorgestelde project brengt uitzonderlijke synergieën teweeg en bevordert aanzienlijke bijkomende voordelen voor de LIFE-subprogramma’s (2 punten).
- **BONUS 2:** het project wordt voornamelijk uitgevoerd in de ultraperifere gebieden. Wanneer specifieke regionale kenmerken van belang zijn voor de behoeften die aan de orde komen in de oproep tot het indienen van voorstellen, bijvoorbeeld afval op eilanden en schone energie in steenkoolintensieve regio’s, kan de bonus worden uitgebreid naar andere geografische gebieden met specifieke behoeften en kwetsbaarheden (2 punten).
- **BONUS 3:** het project bouwt in belangrijke mate voort op of zorgt voor opschaling van de resultaten van andere door de EU gefinancierde projecten (2 punten).
- **BONUS 4:** het project heeft een uitzonderlijk katalyserend potentieel (2 punten).
- **BONUS 5:** het project voorziet in transnationale samenwerking⁴⁰ tussen de lidstaten die van essentieel belang is voor de verwezenlijking van de projectdoelstellingen (2 punten).

³⁹ Bijvoorbeeld PEFCR’s/ OEF SR’s. Zie de lijst op: https://ec.europa.eu/environment/eussd/smgp/PEFCR_OEF SR_en.htm

⁴⁰ Onder “transnationale samenwerking” wordt verstaan samenwerking tussen aangrenzende landen/regio’s aan weerszijden van een nationale grens alsook samenwerking op groter transnationaal/macroregionaal niveau.

De bonuspunten worden toegekend op basis van ja/nee-criteria. Er is geen geleidelijke schaal: aan elk voorstel worden 0 of 2 punten toegekend.

Aan voorstellen voor standaardactieprojecten kunnen zodoende maximaal 100 punten worden toegekend, tegenover 90 plus eventuele bonuspunten voor overige voorstellen (d.w.z. voor de TB-projecten en “andere acties”).

5. rangschikking en opstelling van de definitieve lijst van te financieren projecten.

De projectvoorstellen worden gerangschikt op basis van de gewogen score van elk gunningscriterium en de eventuele bonuspunten. Er zullen afzonderlijke lijsten worden opgesteld voor elk subprogramma, en binnen de subprogramma's in voorkomend geval voor de projecten die betrekking hebben op governancethema's en het Nieuw Europees Bauhaus.

In de lijst met voor financiering in aanmerking komende projecten worden voorstellen opgenomen die de minimumdrempel hebben gehaald en waarvoor begrotingsmiddelen beschikbaar zijn. Bij gelijke scores zullen de voorstellen met de hoogste score voor criterium 3 (Impact) worden gefinancierd.

6. reservelijst en excellentiekeur.

In de reservelijst worden alle projecten opgenomen die aan de minimale kwaliteitseisen voldoen (d.w.z. projecten die alle minimumscores hebben gehaald), maar die gezien het beschikbare budget niet voor financiering in aanmerking komen. Indien aanvullende middelen beschikbaar worden gesteld, worden de projecten op de reservelijsten in volgorde van rangschikking gefinancierd.

In het geval van standaardactieprojecten krijgen de projecten op de reservelijst een excellentiekeur overeenkomstig artikel 15 van de LIFE-verordening.

De lijst van projecten met een excellentiekeur zal samen met een korte beschrijving per project worden toegezonden aan de bevoegde diensten van de Commissie, de nationale contactpunten en de leden van het LIFE-comité, met het oog op verdere verspreiding onder de autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor het beheer van het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling, het Europees Sociaal Fonds+ en het Europees Landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling.

Deze projecten kunnen mogelijk worden gefinancierd onder dezelfde voorwaarden (medefinancieringspercentage, bedrag en subsidiabele kosten) die zouden gelden bij financiering in het kader van het LIFE-programma.

4.2.2. Procedure in twee fasen voor standaardactieprojecten

De selectieprocedure voor SAP's omvat twee fasen. De gunningsprocedure is in twee fasen onderverdeeld: in de eerste fase wordt een conceptbeschrijving ingediend; in de tweede fase wordt een volledig voorstel ingediend voor de conceptbeschrijvingen die een redelijke kans maken op subsidie. Deze procedure mag in 2021 en 2022 niet worden toegepast.

4.2.2.1. Fase 1: conceptbeschrijving

De aanvragers wordt verzocht een conceptbeschrijving met de hoofdelementen van hun voorstel in te dienen. Zij moeten aangeven welke financiële steun zij aanvragen.

1. De conceptbeschrijvingen worden ingediend naar aanleiding van een oproep tot het indienen van voorstellen.
2. Er wordt gecontroleerd of de conceptbeschrijvingen voldoen aan de toelatings- en subsidiabiliteitscriteria.
3. De conceptbeschrijvingen worden gecontroleerd aan de hand van de volgende criteria:

1. relevantie en impact (0-20)

- de relevantie van de bijdrage voor een of meerdere specifieke doelstellingen van het LIFE-programma en het beoogde subprogramma;
- de mate waarin het project in overeenstemming is met de onderwerpbeschrijving van de oproep tot het indienen van voorstellen;
- de deugdelijkheid van de algemene interventielogica van de voorstellen;
- het ambitieniveau en de geloofwaardigheid van de effecten die tijdens en/of na het project worden verwacht als gevolg van de voorgestelde activiteiten, met inbegrip van mogelijke negatieve gevolgen voor de andere specifieke doelstellingen van het LIFE-programma. Bij de analyse van het effect zal rekening worden gehouden met de specifieke kenmerken van het project en de geografische reikwijdte ervan, met inbegrip van, in voorkomend geval, de specifieke behoeften van geografische gebieden met specifieke kwetsbaarheden, milieuproblemen en/of natuurlijke beperkingen.

2. kwaliteit en middelen (0-20)

- de duidelijkheid, relevantie en haalbaarheid van het werkplan;
- de duurzaamheid van de projectresultaten na afloop van het project;
- de prijs-kwaliteitverhouding van het project.

3. Er wordt een score toegekend aan de conceptbeschrijvingen.

Per criterium wordt een score van 0 tot 20 punten toegekend. Om een conceptbeschrijving te aanvaarden moeten de afzonderlijke scores optellen tot ten minste 12 (van de 40) punten. Conceptbeschrijvingen die deze minimumdrempel niet halen, worden uitgesloten.

4. Opstelling van de lijst van in aanmerking te nemen conceptbeschrijvingen en uitnodiging om een volledig voorstel in te dienen.

De longlist van indieners die worden verzocht een volledig voorstel in te dienen, omvat de voorstellen met de hoogste score per subprogramma, waarvoor de som van de gevraagde EU-bijdragen twee tot drie keer het beschikbare budget bedraagt. Bij de vaststelling van de verhouding tussen de gevraagde EU-bijdrage en het beschikbare budget zal rekening worden gehouden met de omvang van de gevraagde bijdragen en het slagingspercentage van de volledige voorstellen bij eerdere rondes in het kader van het subprogramma. Er zullen afzonderlijke lijsten worden opgesteld per subprogramma en, binnen elk subprogramma, voor de projecten die betrekking hebben op governancethema's.

4.2.2.2. Fase 2: volledig voorstel

1. De volledige voorstellen worden ingediend.
2. Er wordt gecontroleerd of de voorstellen voldoen aan de ontvankelijkheids-, subsidiabiliteits-, selectie- en uitsluitingscriteria. De volgorde van de controles kan in overeenstemming met het Financieel Reglement worden aangepast om de beoordelingsprocedure zo efficiënt mogelijk te laten verlopen.
3. De volledige voorstellen worden beoordeeld op basis van de toekenningscriteria die voor de uit één fase bestaande procedure zijn vastgesteld, met inbegrip van de verschillende bonuspunten.
4. De rangschikking van voorstellen en de excellentiekeur worden op dezelfde wijze toegepast als in de in punt 4.2.1 beschreven procedure die uit één fase bestaat.

4.2.3. Procedure in twee fasen voor strategische projecten

De aanvraag- en selectieprocedure voor strategische natuurprojecten en strategische geïntegreerde projecten bestaat uit twee fasen en geldt voor alle subprogramma's. Dit moet

het werk van potentiële aanvragers vergemakkelijken en ertoe leiden dat zij tijdens het proces zo goed mogelijk worden begeleid. De workflow is zodanig gestructureerd dat deze de geleidelijke ontwikkeling en verfijning van elk voorstel ondersteunt. In alle fasen van de beoordelingsprocedure wordt het beginsel van gelijke behandeling van alle voorstellen toegepast.

Een procedure in twee fasen omvat de indiening van een conceptbeschrijving, gevolgd door een volledig voorstel. De procedure omvat de volgende stappen:

fase 1: conceptbeschrijving

1. De conceptbeschrijvingen worden ingediend naar aanleiding van een oproep tot het indienen van voorstellen.
2. Gecontroleerd wordt of de conceptbeschrijvingen voldoen aan de ontvankelijkheids- en subsidiabiliteitscriteria.

De conceptbeschrijvingen worden gecontroleerd aan de hand van de volgende criteria:

<ol style="list-style-type: none">1. uitvoering van plannen of strategieën<ul style="list-style-type: none">- het project is gericht op de uitvoering van de in punt 4.1.2 genoemde plannen of strategieën.2. territoriale dekking<ul style="list-style-type: none">- de uitvoering van het beoogde plan of de beoogde strategie van de Unie bestrijkt een groot en representatief territoriaal gebied, met name regionaal, multiregionaal, nationaal of transnationaal. Een benadering met meerdere steden of een kleinere territoriale dekking kan ook aanvaardbaar zijn voor SGP's met betrekking tot het beheer van de luchtkwaliteit, mits het project een aanzienlijke impact heeft.3. coördinatie van aanvullende fondsen<ul style="list-style-type: none">- in het kader van de activiteiten zal aanvullende financiering uit ten minste één uniale, nationale of particuliere financieringsbron beschikbaar worden gesteld en rekening worden gehouden met andere desbetreffende uniale, nationale of particuliere financiering.- de financiering vormt een aanvulling op de SNAP's en de SGP's en wordt gebruikt voor de ondersteuning en uitvoering van aanvullende activiteiten die nodig zijn voor de uitvoering van het beoogde plan of de beoogde strategie.- de mechanismen voor de coördinatie van de aanvullende financiering zijn duidelijk omschreven.4. betrokkenheid van de belangrijkste belanghebbenden<ul style="list-style-type: none">- de belangrijkste belanghebbenden worden actief betrokken bij de uitvoering van het beoogde plan of de beoogde strategie.
--

Per criterium zal worden beoordeeld of eraan is voldaan.

3. Lijst van in aanmerking komende projecten

Alle aanvragers die een voorstel indienen dat aan de bovengenoemde criteria voldoet, worden verzocht een volledig voorstel in te dienen.

Zij worden ook uitgenodigd om deel te nemen aan een schriftelijke vraag- en antwoorderonde, waarin zij vragen kunnen stellen over de opstelling van een volledig voorstel. Na afloop van deze ronde zal de Commissie de vragen en antwoorden geanonimiseerd publiceren om alle

aanvragers in gelijke mate te helpen bij de opstelling van hun volledige voorstel. Waar nodig zullen de vragen en antwoorden worden aangevuld met richtsnoeren in verband met typische problemen die aanvragers hebben ondervonden en die in de conceptbeschrijvingen naar voren kwamen.

Fase 2: volledig voorstel

1. De volledige voorstellen worden ingediend.
2. Er wordt gecontroleerd of de voorstellen voldoen aan de ontvankelijkheids-, subsidiabiliteits-, selectie- en uitsluitingscriteria. De volgorde van de controles kan in overeenstemming met het Financieel Reglement worden aangepast om de beoordelingsprocedure zo efficiënt mogelijk te laten verlopen.
3. Beoordeling van het volledige voorstel op basis van de in onderstaande tabel vermelde toekenningscriteria:

1. relevantie (0-20)

- de relevantie van de bijdrage voor een of meerdere specifieke doelstellingen van het LIFE-programma en het beoogde subprogramma;
- de mate waarin het project in overeenstemming is met de onderwerpbeschrijving van de oproep tot het indienen van voorstellen;
- de deugdelijkheid van de algemene interventielogica;
- de mate waarin het project bijkomende voordelen biedt en synergieën bevordert met andere beleidsterreinen die relevant zijn voor de verwezenlijking van milieu- en klimaatdoelstellingen.

2. kwaliteit (0-20)

- de duidelijkheid, relevantie en haalbaarheid van het werkplan;
- een passende geografische focus van de activiteiten;
- de kwaliteit van het plan om de effecten te monitoren en daarover verslag uit te brengen;
- de identificatie en mobilisatie van de desbetreffende belanghebbenden;
- de geschiktheid en kwaliteit van de maatregelen om het project en de resultaten ervan bij verschillende doelgroepen onder de aandacht te brengen en te verspreiden.

3. aanvullende financiering (0-20)

- de mate waarin andere middelen beschikbaar zijn in aanvulling op de LIFE-middelen (boven de minimumdrempel om in aanmerking te komen) en de waarschijnlijkheid dat zij daadwerkelijk ter beschikking worden gesteld en hun functionele band met het beoogde plan of de beoogde strategie;
- de kwaliteit van het coördinatiemechanisme voor het optimale gebruik van andere middelen, in het bijzonder middelen van de Unie, die nodig zijn voor de uitvoering van de beoogde strategie of het beoogde plan;
- de identificatie, relevantie en haalbaarheid van de noodzakelijke aanvullende acties.

4. impact (0-20)

- het ambitieniveau en de geloofwaardigheid van de effecten die tijdens en/of na het project worden verwacht als gevolg van de voorgestelde activiteiten, met inbegrip van mogelijke negatieve gevolgen voor de andere specifieke doelstellingen van het LIFE-programma, om ervoor te zorgen dat geen ernstige afbreuk wordt gedaan aan deze doelstellingen;
- de duurzaamheid van de projectresultaten na afloop van het project;
- het potentieel om de projectresultaten in dezelfde of andere sectoren of plaatsen te dupliceren of op te laten schalen door publieke of private actoren of door meer

investeringen of financiële middelen te mobiliseren (katalysatorpotentieel);

- de kwaliteit van de maatregelen wat betreft de exploitatie van de projectresultaten.

5. hulpmiddelen (0-20)

- de samenstelling van het projectteam — van een consortium of een enkele begunstigde — wat betreft deskundigheid, vaardigheden en verantwoordelijkheden en de geschiktheid van de beheersstructuur;
- de geschiktheid van de begroting en de middelen en de samenhang ervan met het werkplan;
- de transparantie van het budget, d.w.z. de kostenposten moeten naar behoren worden beschreven;
- de mate waarin het milieueffect van het project in aanmerking wordt genomen en beperkt, onder meer door gebruik te maken van groene overheidsopdrachten. Het gebruik van erkende methoden voor de berekening van de ecologische voetafdruk van het project (zoals de PEF- of de OEF-methode en soortgelijke methoden⁴¹) of milieubeheersystemen (zoals EMAS) is een pluspunt;
- de prijs-kwaliteitverhouding van het project.

4. Waardering van het voorstel

Per criterium wordt een score van 0 tot 20 punten toegekend. De minimale score om aan een criterium te voldoen, is 10 punten. De som van de gewogen afzonderlijke scores moet een totaalscore van minstens 55 punten opleveren om aan de criteria te voldoen. Er zijn geen bonuspunten voorzien, behalve wanneer het voorgestelde project hoofdzakelijk betrekking heeft op de ultraperifere gebieden.

De maximumscore is derhalve 100 punten.

5. Rangschikking en opstelling van de definitieve lijst van te financieren projecten.

De projectvoorstellen worden gerangschikt op basis van de gewogen score van elk gunningscriterium.

In de lijst met voor financiering in aanmerking komende projecten worden voorstellen opgenomen die de minimumdrempel hebben gehaald en waarvoor begrotingsmiddelen beschikbaar zijn.

Bij gelijke scores zullen de voorstellen met de hoogste score voor criterium 3 (Impact) worden gefinancierd.

Indien er onvoldoende middelen beschikbaar zijn om alle voorstellen die de minimumdrempel hebben gehaald te financieren, zal voorrang worden verleend aan voorstellen van lidstaten waar nog geen strategische geïntegreerde projecten worden gefinancierd in het kader van het specifieke subprogramma, of waar nog geen strategisch natuurproject wordt gefinancierd uit hoofde van het subprogramma Natuur en biodiversiteit.

6. Reservelijst en excellentiekeur.

De reservelijst en de excellentiekeur zijn op dezelfde wijze van toepassing als in de in punt 4.2.1 beschreven procedure die uit één fase bestaat.

⁴¹ Bijvoorbeeld PEFCR's/ OEF SR's. Zie de lijst op:
https://ec.europa.eu/environment/eussd/smgp/PEFCR_OEF SR_en.htm

4.3. Exploitatiesubsidies

Overeenkomstig de LIFE-verordening kunnen in verschillende gevallen exploitatiesubsidies worden toegekend:

1. bij artikel 11, lid 6, van de LIFE-verordening wordt voorzien in steun voor bepaalde operationele en administratieve kosten van entiteiten zonder winstoogmerk die betrokken zijn bij de ontwikkeling, uitvoering en handhaving van beleid en wetgeving van de Unie en die hoofdzakelijk actief zijn op het gebied van milieu of klimaatactie, met inbegrip van de energietransitie.
2. bij artikel 13 van de LIFE-verordening is bepaald dat subsidies kunnen worden toegekend aan de in bijlage I daarbij opgenomen organen. De exploitatie- en actiesubsidies voor deze organen in de periode 2021-2024 bedragen maximaal 6 miljoen EUR.
3. buiten de bovenstaande punten 1 en 2 kunnen exploitatiesubsidies worden toegekend in naar behoren gemotiveerde gevallen als omschreven in artikel 195 van het Financieel Reglement.

Voor exploitatiesubsidies wordt in 2021-2024 een indicatief bedrag van 55,5 miljoen EUR uitgetrokken.

Voor de verschillende soorten exploitatiesubsidies wordt maximaal 70 % van de subsidiabele kosten medegefinancierd.

4.4. Aanvraag- en selectieprocedure voor exploitatiesubsidies

Exploitatiesubsidies worden toegekend door middel van:

- 1) kaderpartnerschapsovereenkomsten met non-profitorganisaties en, indien dit op basis van een risicoanalyse mogelijk blijkt, ook met de in bijlage I bij de LIFE-verordening genoemde organisaties. Bij de vaststelling van de looptijd van de kaderpartnerschapsovereenkomsten moet een evenwicht worden gevonden tussen de behoefte van de begunstigden aan zekerheid en stabiliteit, de noodzaak om het partnerschap tot ontwikkeling te laten komen en, in het geval van exploitatiesubsidies voor non-profitorganisaties, de toegankelijkheid van die subsidies voor verschillende organisaties.

Jaarlijks zullen specifieke subsidieovereenkomsten worden gesloten naar aanleiding van een oproep tot het indienen van voorstellen aan de kaderpartners;

- 2) eenmalige jaarlijkse exploitatiesubsidies, indien partnerschapsovereenkomsten niet mogelijk of niet passend zijn.

De toekenningsprocedure omvat de volgende stappen:

1. naar aanleiding van een oproep tot het indienen van voorstellen worden voorstellen ingediend.
2. er wordt gecontroleerd of de voorstellen voldoen aan de ontvankelijkheids-, subsidiabiliteits-, selectie- en uitsluitingscriteria. De volgorde van de controles kan in overeenstemming met het Financieel Reglement worden aangepast om de beoordelingsprocedure zo efficiënt mogelijk te laten verlopen.
3. beoordeling van het voorstel. Het voorstel voor een kaderpartnerschapsovereenkomst wordt beoordeeld aan de hand van de volgende toekenningscriteria:

a) **relevantie**

- de relevantie van de bijdrage voor een of meerdere specifieke doelstellingen van het LIFE-programma;

- de mate waarin het voorgestelde werkplan in overeenstemming is met het beleid waarop de oproep tot het indienen van voorstellen betrekking heeft;
- de mate waarin het voorstel een toegevoegde waarde voor de EU aantoont.

b) EU-beleidsvorming

- de mate waarin het voorstel blijk geeft van een grondig inzicht in het beleidsproces van de EU;
- de mate waarin de aanvrager de kennis- en bewijsbasis verbetert en aldus het milieu-, klimaat- en energiebeleid van de Unie ondersteunt;
- de mate waarin de aanvrager de integratie van milieu-, klimaat- en/of energiebeleid en samenhang met ander beleid bevordert, zoals landbouw-, vervoer- en cohesiebeleid;
- de mate waarin de aanvrager zal fungeren als schakel tussen het EU-niveau en het maatschappelijk middenveld en gecoördineerde beleidsinput zal leveren;
- de geschiktheid van de middelen en structuren om de zorgen van de EU-burgers kenbaar te maken en hun democratische vertegenwoordiging ten opzichte van de betrokken instellingen te waarborgen.

c) uitvoering van het EU-beleid

- de mate waarin de voorgestelde strategie leidt tot verbetering van de uitvoering en handhaving van de milieu-, klimaat- en/of energiewetgeving van de EU op lokaal, nationaal en/of Europees niveau;
- de mate waarin de aanvrager zal optreden als schakel tussen het EU-niveau en het maatschappelijk middenveld om de uitvoering en aanvaarding van het beleid te bevorderen;
- de mate waarin de aanvrager zijn/haar netwerk inzet om belemmeringen voor de beleidsuitvoering op nationaal/regionaal niveau te identificeren, teneinde feedback te leveren aan de beleidsmakers;
- de geschiktheid en kwaliteit van de voorgestelde maatregelen om het beleid onder de aandacht te brengen en te verspreiden teneinde een hefboomeffect te creëren;
- de mate waarin de voorgestelde strategie bijdraagt tot het veiligstellen van investeringen in milieu-, klimaat- en/of energiebeleid, waarbij externe milieueffecten worden aangepakt.

d) sensorfunctie

- de mate waarin het voorstel helpt nieuwe of opkomende kwesties op het gebied van milieu, klimaatverandering en/of energie te identificeren en in staat is de oorzaken en de mogelijke gevolgen ervan te analyseren;
- de capaciteit van de aanvrager om passende oplossingen voor te stellen en feedback te geven over vastgestelde nieuwe of opkomende kwesties, of de beleidsvorming daarover te verbeteren.

e) organisatieontwikkeling

- de kwaliteit van de voorgestelde strategie om tegemoet te komen aan de vastgestelde behoeften inzake organisatieontwikkeling en de vastgestelde verbeterpunten;
- de mate waarin de aanvrager de belanghebbenden vertegenwoordigt en zich inspant om zijn/haar achterban te ontwikkelen (aan de basis of zijn/haar ledenbestand);
- de mate waarin de fondsenwervingsstrategie van de aanvrager de diversifiëring en duurzaamheid van de organisatie waarborgt;
- de analyse van de afhankelijkheid van de aanvrager van de LIFE-exploitatiesubsidie en de strategieën om deze afhankelijkheid aan te pakken, zijn overtuigend;
- de prijs-kwaliteitverhouding van de voorgestelde werkzaamheden.

Waardering van het voorstel

Per criterium wordt een score van 0 tot 20 punten toegekend. Er geldt geen minimumscore voor de afzonderlijke criteria.

De score van criterium 4) “Sensorfunctie” krijgt een gewicht van 0,25.

De score van criterium 5) “Organisatieontwikkeling” krijgt een gewicht van 0,75.

De som van de gewogen afzonderlijke scores moet een totaalscore van minstens 45 punten opleveren om aan de criteria te voldoen.

Bij gelijke scores worden de voorstellen gerangschikt op basis van de volgende beginselen:

1. voorstellen over een onderwerp dat weinig aan bod komt in hoger gerangschikte voorstellen krijgen de hoogste prioriteit;
2. gevolgd door aanvragen op basis van hun geraamde prijs-kwaliteitverhouding.

Rangschikking en opstelling van de definitieve lijst van toe te kennen exploitatiesubsidies

De projectvoorstellen worden gerangschikt aan de hand van de scores van elk gunningscriterium.

De lijst met voor exploitatiesubsidie in aanmerking komende voorstellen bevat voorstellen die de minimumdrempel hebben gehaald en waarvoor begrotingsmiddelen beschikbaar zijn.

Deze rangschikking van de voorstellen naar score en volgorde van prioriteit na de evaluatie van de kaderpartnerschapsovereenkomst is tevens de volgorde waarin de aanvragers worden gerangschikt zodra hun voorstellen voor een specifieke subsidieovereenkomst (SSO) zijn beoordeeld, d.w.z. dat na de SSO-beoordeling geen nieuwe rangorde zal worden vastgesteld.

De toekenning van eenmalige exploitatiesubsidies geschiedt op basis van de volgende criteria:

a) relevantie

- de mate waarin het voorgestelde werkprogramma in overeenstemming is met de kaderpartnerschapsovereenkomst van de aanvragerende ngo. Eventuele afwijkingen worden met redenen omkleed.

b) kwaliteit van het voorstel

- de duidelijkheid, relevantie en haalbaarheid van het voorgestelde werkplan;
- de ambitie en geloofwaardigheid van de verwachte effecten van de voorgestelde activiteiten.

c) middelen

- de geschiktheid van de organisatie en het beheer van de werkzaamheden;
- de geschiktheid van het voorgestelde budget en de voorgestelde middelen en de samenhang ervan met het voorgestelde werkplan;
- de inkomsten en uitgaven zijn in evenwicht.

Per criterium wordt een score van 0 tot 20 punten toegekend. Er geldt geen minimumscore voor de afzonderlijke criteria. De som van de afzonderlijke scores moet een totaalscore van minstens 35 punten opleveren om aan de criteria te voldoen.

4.5. Indicatieve tijdschema's voor de oproepen tot het indienen van voorstellen

	2021			2022			2023			2024		
maanden	01-04	05-08	09-12	01-04	05-08	09-12	01-04	05-08	09-12	01-04	05-08	09-12
SAP		☒		☒			☒			☒		
SNAP		☒		☒						☒		
SGP		☒		☒			☒			☒		
TB-COB		☒		☒								
Overige TB-projecten		☒		☒			☒			☒		
Exploitatiesubsidies		☒			☒			☒			☒	
AA		☒		☒			☒			☒		

Jaarlijks zullen oproepen tot het indienen van voorstellen voor SAP's, SGP's, TB-VB's voor de voorbereiding van SNAP's en SGP's, en CSA's worden gehouden en/of deze oproepen zullen voorzien in een jaarlijkse termijn voor de indiening van projecten.

Voor de SNAP's zal in 2021, 2022 en 2024 een oproep tot het indienen van voorstellen worden georganiseerd.

In 2021 en 2022 zullen oproepen tot het indienen van voorstellen voor TB-COB worden georganiseerd.

Met ingang van 2022 zullen elke twee jaar oproepen tot het indienen van voorstellen voor TB-D worden georganiseerd.

De oproepen tot het indienen van voorstellen voor andere acties zullen waarschijnlijk elk jaar of elke twee jaar worden georganiseerd. Naar verwachting zullen jaarlijks oproepen tot het indienen van voorstellen voor exploitatiesubsidies worden georganiseerd. In voorkomend geval zullen kaderpartnerschapsovereenkomsten voor andere acties en/of exploitatiesubsidies worden gesloten met een looptijd van meerdere jaren.

5. ANDERE VORMEN VAN FINANCIERING

Om de doelstellingen van artikel 3 van de verordening te verwezenlijken kan het LIFE-programma, naast de projecten die met subsidies worden gefinancierd (zie punt 4), ook andere vormen van financiering verstrekken voor:

- de in punt 5.4 omschreven projecten;
- activiteiten die de Commissie uitvoert om de voorbereiding, uitvoering en mainstreaming van EU-wetgeving met betrekking tot milieu, klimaat en de transitie naar schone energie te ondersteunen;
- administratieve en technische bijstand aan de Commissie bij de ontwikkeling, uitvoering en monitoring van het programma.

Andere vormen van financiering zijn onder meer:

- aanbestedingscontracten;
- prijzen;
- activiteiten onder indirect beheer, met inbegrip van blendingverrichtingen.

Voor 2021-2024 is een indicatief bedrag van 476 miljoen EUR beschikbaar voor projecten die worden gefinancierd met andere financieringsvormen en -instrumenten in het kader van blendingverrichtingen binnen de vier subprogramma's.

Voor 2021-2024 is een indicatief bedrag van 106 miljoen EUR beschikbaar voor activiteiten op het gebied van technische en administratieve bijstand in het kader van de vier subprogramma's.

5.1. Aanbestedingscontracten

Overeenkomstig artikel 5 van de LIFE-verordening kan het LIFE-programma door de Commissie uitgevoerde activiteiten ter ondersteuning van de voorbereiding, uitvoering en mainstreaming van Uniewetgeving inzake milieu, klimaat en, waar relevant, energie financieren.

Wanneer dergelijke activiteiten via overheidsopdrachten worden uitgevoerd, kunnen zij het volgende omvatten:

- voorlichting en communicatie, zoals bewustmakingscampagnes, betrekkingen met de media, publicaties, voorlichtingsmateriaal, vertalingen, raadpleging/betrokkenheid van belanghebbenden, workshops, conferenties en ondersteuning van participatieve regelingen/activiteiten, netwerkactiviteiten en platforms voor de uitwisseling van beste praktijken;
- ondersteuning van het ontwerp, de ontwikkeling, de uitvoering en de handhaving van beleid en wetgeving, bijvoorbeeld wetenschappelijke, juridische en technische ondersteuning, inspecties, capaciteitsopbouw, collegiale toetsingen, audits, evaluaties, effectbeoordelingen, IT-systemen, studies, adviesdiensten, modellering en scenario-ontwikkeling.

5.2. Prijzen

Een prijs is een financiële bijdrage die wordt geschonken als een beloning die wordt toegekend naar aanleiding van een wedstrijd.

Met prijzen bevordert de Commissie de verwezenlijking van de beleidsdoelstellingen van de Unie.

Prijzen worden toegekend overeenkomstig de beginselen van transparantie en gelijke behandeling.

De voorwaarden voor deelname, de regeling voor de uitbetaling van de prijs aan de winnaars na de toekenning ervan en de passende wijze van publicatie worden voor elke prijs afzonderlijk vastgesteld.

De organisatie en het beheer van prijzen worden meegenomen in de berekening van de minimumdrempel van 85 % krachtens artikel 9, lid 3, van de LIFE-verordening.

Het LIFE-programma financiert onder meer de Green Leaf Award, de titel Groene hoofdstad van Europa, de European Business Awards, de Natura 2000-prijs, de stimulansen van het klimaatpact enz.

5.3. Activiteiten ter ondersteuning van investeringen, met inbegrip van blendingverrichtingen

5.3.1. Steun voor de financiering van technische bijstand voor milieu- en klimaatinvesteringen

In het investeringsplan voor de Europese Green Deal wordt erkend dat de vergroening van investeringen en van de economie in algemene zin een aanzienlijke versterking van de technische bijstand vereist om op proactieve wijze een investeringspijplijn met een grote impact te ontwikkelen. Voorts wordt in het investeringsplan gewezen op het belang van technische bijstand voor de bevordering van natuurlijk kapitaal, klimaatactie en op de natuur gebaseerde oplossingen.

De investeringspijplijn met een grote impact moet gericht zijn op projecten om het natuurlijk kapitaal in stand te houden, te herstellen, te beheren en te verbeteren of op projecten die resulteren in koolstofverwijderingen, ter ondersteuning van de EU-biodiversiteitsstrategie, het actieplan voor een circulaire economie, de nieuwe EU-strategie voor aanpassing aan de klimaatverandering en andere relevante beleidslijnen.

Met de technische bijstand in het kader van de InvestEU-advieshub worden projecten ondersteund met klimaatmitigatie, klimaatadaptatie en/of de bescherming en versterking van natuurlijke hulpbronnen, alsook de ontwikkeling van de circulaire economie als primaire projectdoelen. De bijstand zal worden toespitst op projecten die bijdragen tot klimaatbestendigheid en/of om een duurzaam beheer van natuurlijke hulpbronnen te waarborgen.

Om deze projectenpijplijn te ontwikkelen en de projecten ter plaatse uit te voeren, worden twee aanvullende en complementaire acties ingesteld:

- 1) de verstrekking van financiële middelen aan de advieshub in het kader van het InvestEU-programma. Met behulp van de adviesdiensten wordt het project voor het InvestEU-programma geïdentificeerd, ontwikkeld en voorbereid. Het doel is groene investeringen en de duplicatie/opschaling van groene projecten te bevorderen en te ondersteunen, met klimaatadaptatie en/of de bescherming en versterking van natuurlijke hulpbronnen als primaire projectdoelen. De actie omvat ook adviesdiensten op verzoek om andere investeringsprojecten te vergroenen;
- 2) financiële ad-hocsteun in de vorm van subsidies (zie punt 4.1.3.3) of blending (indien subsidies worden gecombineerd met terug te betalen vormen van financiering, zoals leningen, aandelenfinanciering of begrotingssteun die uit andere bronnen dan LIFE wordt gefinancierd).

5.3.1.1. De groene component van de advieshub

Met de InvestEU-advieshub wordt beoogd op proactieve wijze geavanceerde technische bijstand te verlenen als essentiële actie om de vergroening van de economie en van de verwachte investeringen te ondersteunen.

De InvestEU-advieshub is gericht op de investeringen die nodig zijn om het beleid en de wetgeving van de EU op milieu- en klimaatgebied volledig uit te voeren en bredere milieuproblemen aan te pakken in verband met de bescherming en het herstel van ons natuurlijk kapitaal, dat de economie en de circulariteit ervan ondersteunt, zoals uiteengezet in de Europese Green Deal.

De LIFE-bijdrage aan de InvestEU-advieshub is bedoeld om publieke en particuliere initiatiefnemers van investeringen en aanverwante actoren te helpen bij de identificatie en ontwikkeling van investeringsprojecten die bijdragen tot het behoud, het herstel, het beheer en de versterking van het natuurlijk kapitaal, alsook tot koolstofverwijderingen en klimaatbestendigheid, ter ondersteuning van bijvoorbeeld de EU-biodiversiteitsstrategie, het

plan voor een circulaire economie en de nieuwe EU-strategie voor aanpassing aan de klimaatverandering.

Er zal gespecialiseerde expertise worden aangezocht — rechtstreeks op de markt en via adviespartners — om technische bijstand te verlenen en te zorgen voor capaciteitsopbouw ten behoeve van de bepaling en ontwikkeling van publieke en particuliere groene investeringen. Op verzoek kan de advieshub ondersteuning bieden bij de vergroening van andere investeringen. In voorkomend geval zullen de deskundigen worden betrokken bij wederzijds leren en de uitwisseling van ervaringen om groene investeringsprojecten overal in de EU beter te kunnen identificeren, bevorderen en structureren.

Na de tijd die nodig is om de expertisecentra op te zetten en de overeenkomsten met de adviespartners te sluiten, zal de expertise naar verwachting uiterst geleidelijk worden ingezet.

Vanaf meet af aan zullen acties worden uitgevoerd om mogelijke investeringen proactief in kaart te brengen en de capaciteitsopbouw bij belanghebbenden mogelijk te maken.

De ontwikkeling van de vraag bepaalt hoeveel geld voor deze adviesdiensten wordt uitgetrokken. In de periode 2021-2024 zal in het kader van de subprogramma's Natuur en biodiversiteit, Circulaire economie en levenskwaliteit en Klimaatmitigatie en -adaptatie naar verwachting niet meer dan 35 miljoen EUR worden toegewezen aan adviesdiensten. Dit bedrag vormt een aanvulling op de terugbetaalbare vormen van steun die in het kader van InvestEU worden verstrekt en is bestemd voor technische ondersteuning, en kan al naargelang worden gefinancierd onder direct of indirect beheer.

De ongebruikte middelen zullen worden herbestemd voor subsidies.

5.3.1.2. Ondersteuning via blendingverrichtingen

In voorkomend geval zullen blendingverrichtingen worden ingezet voor de ondersteuning van groene investeringen.

Een blendingverrichting kan worden gedefinieerd als de combinatie van verschillende vormen van steun:

- **ten minste één terugbetaalbare vorm van steun** (begrotingsgarantie en/of financieringsinstrument) die door InvestEU of andere financieringsbronnen wordt gefinancierd; en
- **een niet-terugbetaalbare vorm van steun**, gefinancierd door LIFE, die voldoet aan de beleidsdoelstellingen en de subsidiabiliteitscriteria.

De LIFE-subsidie binnen een blendingverrichting zal strategisch worden ingezet om aanvullende financiering voor belangrijke investeringen aan te trekken. Door de bundeling van middelen vergroot blending de mogelijkheden om investeringen te realiseren door financiers in staat te stellen een zeker hefboomeffect tot stand te brengen met hun middelen, en zorgt blending voor een betere coördinatie van de overheidssteun van de Commissie en andere financiers bij het nastreven van de EU-beleidsdoelstellingen.

Blending kan de duplicatie van projecten vergemakkelijken en de identificatie en bevordering van mogelijke groene investeringen ondersteunen.

In het kader van het InvestEU-programma kan blending mogelijkheden bieden om de bescherming en versterking van natuurlijk kapitaal, onder meer wat betreft klimaatmitigatie en -adaptatie, te verankeren en op te schalen in de projecten. Het subsidie-element van een blendingverrichting kan een verdere stimulans vormen om het effect van beleidsdoelstellingen ter ondersteuning van het voor banken niet interessante deel van projecten te vergroten of investeerders een hogere garantie te bieden.

Indien geen blendingverrichting tot stand komt, worden deze middelen gebruikt om subsidies te financieren. De ongebruikte middelen zullen worden herbestemd voor subsidies.

Voor 2021-2024 wordt maximaal 15 miljoen EUR toegewezen voor het subsidie-element van blendingverrichtingen.

De Commissie brengt jaarlijks verslag uit aan het LIFE-comité over de voorbereidende studies en de mogelijke ontwikkeling van blendingverrichtingen.

5.3.2. Steun voor de financiering van investeringen in energie-efficiëntie en hernieuwbare energie

Ongebruikte middelen voor financiële steun zullen opnieuw worden toegewezen aan subsidies in het kader van het subprogramma Transitie naar schone energie.

5.3.2.1. Financiële steun voor technische bijstand voor investeringen in energie-efficiëntie en hernieuwbare energie

Indirect beheer van financiële steun voor technische bijstand met betrekking tot investeringen in energie-efficiëntie en hernieuwbare energie die gericht zijn op gebouwen en die energie besparen en de emissies verminderen, zoals de Elena-faciliteit⁴².

Deze faciliteit wordt door de EIB beheerd in het kader van het Horizon 2020-programma 2014-2020, de voorloper van het subprogramma Transitie naar schone energie. Elena verstrekt subsidies voor technische bijstand met betrekking tot investeringen in energie-efficiëntie en hernieuwbare energie die gericht zijn op gebouwen en innovatieve stedelijke vervoers- en mobiliteitsprojecten die energie besparen en de emissies verminderen.

Deze faciliteit verleent financiële steun aan projectontwikkelingsdiensten wat betreft alle activiteiten die nodig zijn om financiering voor een investeringsprogramma te ontwikkelen en te mobiliseren, zoals: haalbaarheidsstudies, ontwerpstudies, structurering van programma's, bedrijfsplannen, energie-audits, bundeling van kleinere projecten om voor de bank interessante pakketten te vormen. Kosten in verband met het investeringsprogramma zelf, zoals hardwarekosten, komen niet voor subsidie in aanmerking.

De uitvoering van een dergelijke faciliteit is afhankelijk van specifieke bijdrageovereenkomsten tussen de Europese Investeringsbank (EIB) en de Europese Commissie. De faciliteit verleent financiële steun aan de eindbegunstigde overeenkomstig de in de bijdrageovereenkomsten vastgestelde modaliteiten.

Voor de periode 2021-2024 bedraagt de steun voor de financiering van technische bijstand voor investeringen in energie-efficiëntie en hernieuwbare energie maximaal 45 miljoen EUR.

5.4. Steun voor de financiering van andere acties onder indirect beheer

Overeenkomstig artikel 62, lid 1, punt c), van het Financieel Reglement kan de Commissie taken tot uitvoering van de begroting toevertrouwen aan verschillende soorten partners, zoals internationale organisaties, gedecentraliseerde agentschappen en publiekrechtelijke organen, met inbegrip van organisaties van de lidstaten.

De keuze van de personen en entiteiten waaraan de uitvoering van de middelen van de Unie wordt toevertrouwd, is transparant, wordt gerechtvaardigd door de aard van de actie en geeft geen aanleiding tot belangenconflicten.

Overeenkomstig artikel 154, lid 3, van het Financieel Reglement zorgt de Commissie ervoor dat de entiteiten die de middelen van de Unie uitvoeren een niveau van financieel beheer en

⁴² <https://www.eib.org/en/products/advising/elena/>

bescherming van de financiële belangen van de Unie bieden dat gelijkwaardig is aan het niveau waarin wordt voorzien wanneer de Commissie de begroting uitvoert.

De Commissie blijft eindverantwoordelijk voor de EU-begroting en stelt het Europees Parlement en de Raad op de hoogte van de verrichtingen die worden uitgevoerd door de entiteiten en personen waaraan taken zijn toevertrouwd.

5.4.1. Financiële steun voor andere indirect beheerde activiteiten op milieu- en klimaatgebied

Met internationale organisaties, gedecentraliseerde agentschappen en publiekrechtelijke organen, waaronder organisaties van de lidstaten, kunnen ad-hocbijdrageovereenkomsten worden gesloten om beperkte steun te verlenen aan ad-hocactiviteiten van gemeenschappelijk belang.

In het verleden zijn onder meer de volgende indirect beheerde activiteiten door het LIFE-programma gefinancierd: een enquête van de OESO om betrouwbare gegevens over de betalingsbereidheid te verkrijgen teneinde schadelijke gezondheidseffecten in verband met de blootstelling aan chemische stoffen te voorkomen, en de actualisering van richtsnoeren en informatie over de gezondheidsrisico's van luchtverontreiniging in Europa door de WHO.

Op een niet-uitputtende lijst met geplande acties voor de periode 2021-2024 staan onder meer de volgende projecten:

- internationale informatie-uitwisseling over het gebruik van de beste beschikbare technieken ter beheersing van de industriële emissies — fase III — uit te voeren door de OESO;
- het pan-Europees actieplan voor de steur — uit te voeren door het secretariaat van het Verdrag van Bern (Raad van Europa);
- de actualisering van de richtsnoeren inzake actieplannen voor gezondheid tijdens hittegolven — uit te voeren door de Wereldgezondheidsorganisatie — Europees Centrum voor milieu en gezondheid (ECEH).

Voor de periode 2021-2024 is een indicatief bedrag van 3 miljoen EUR toegewezen voor dergelijke acties die onder indirect beheer van DG Milieu en DG Klimaat worden uitgevoerd.

5.4.2. Financiële steun voor het mobiliseren van particuliere investeringen in energie-efficiëntie

Bijdrageovereenkomst met het UNEP om particuliere investeringen in energie-efficiëntie te mobiliseren via de groep van financiële instellingen voor energie-efficiëntie (EEFIG) in het kader van hoofdstuk 2. “Bevordering van klimaatneutraliteit en schone energie” in de bijlage bij het memorandum van overeenstemming tussen de Europese Commissie en het Milieuprogramma van de Verenigde Naties voor de periode 2020-2024.

De EEFIG levert een belangrijke bijdrage aan het aanjagen van particuliere financiering voor energie-efficiëntie, en richt zich daarbij momenteel op de Europese Green Deal en het kader van het herstelplan van de EU.

Het financieringsinitiatief van het Milieuprogramma van de Verenigde Naties (UNEP FI) wordt belast met de uitvoering van een deel van de EEFIG-activiteiten overeenkomstig de in de bijdrageovereenkomsten vastgestelde modaliteiten.

De financiële steun aan het UNEP bedraagt maximaal 0,6 miljoen EUR voor de periode 2021-2024.

5.5. Uit andere vormen van financiering gefinancierde projecten die krachtens artikel 9, lid 3, in de 85 % moeten worden opgenomen

Overeenkomstig artikel 9, lid 3, wordt ten minste 85 % van de begrotingsmiddelen voor het LIFE-programma uitgetrokken voor subsidies, voor projecten die in de mate als bepaald in het meerjarig werkprogramma uit andere vormen van financiering worden gefinancierd, en voor financieringsinstrumenten in de vorm van blendingverrichtingen.

De activiteiten die in aanmerking kunnen worden genomen bij de berekening van de minimumdrempel van 85 % overeenkomstig artikel 8, lid 2 bis, zijn:

- prijzen en officiële onderscheidingen, met inbegrip van alle daarmee samenhangende uitgaven (zoals de Green Leaf Award en de titel Groene hoofdstad van Europa, de European Business Award en de Natura 2000-prijs);
- ondersteuning, kennisuitwisseling en netwerkactiviteiten om de deelname van verschillende belanghebbenden aan het ontwerp, de uitvoering en de handhaving van het milieu- en klimaatbeleid van de EU te verbeteren (zoals het platform voor kolenregio's in de energietransitie, het klimaatpact, het Burgemeestersconvenant voor klimaat en energie, het Green Cities Accord, de EU-markt voor de financiering van energie-efficiëntie, de Europese Weken van de duurzame energie, de investeringsfora voor duurzame energie, het industrieel platform "schone energie" inzake hernieuwbare energiebronnen, en netwerkactiviteiten ter ondersteuning van de nationale LIFE-contactpunten, met inbegrip van opleiding, wederzijds leren en evenementen om ervaringen uit te wisselen);
- capaciteitsopbouw en opleiding en andere vormen van ondersteuning voor lidstaten en andere actoren die belast zijn met de uitvoering van EU-wetgeving en -beleid, waaronder technische bijstand voor het identificeren en bevorderen van groene investeringen, collegiale toetsingen, de opstelling van richtsnoeren en de uitwisseling van beste praktijken (TAIEX-EIR Peer, samenwerking met nationale rechters, capaciteitsopbouw voor de lidstaten inzake de ontwikkeling van nationale emissie-inventarissen, DEEP enz.);
- ondersteuning voor gegevensverzameling, IT-systemen, databanken, enquêtes en gespecialiseerde instanties die belanghebbenden in staat stellen milieu- en klimaatgegevens in te zien en/of te gebruiken (bijvoorbeeld de Lucas-enquête, het Europees informatiesysteem voor bossen (FISE), het Waterinformatiesysteem voor Europa (WISE), de waarnemingspost voor industriële innovatie, het Europees Netwerk voor informatie over uitheemse soorten (EASIN), de EU-waarnemingspost voor energiearmoede, de databank met LIFE-projectresultaten);
- de adequate werking en beveiliging van het EU-ETS (EU-register) en afgeleide toepassingen (MRVA, NEC, marktstabiliteitsreserve), met inbegrip van het veilingplatform;
- indirect beheer met internationale organisaties (zoals WHO, OESO, UNFCCC, UNEP, FAO, IEA, EIB) om de doelstellingen van artikel 3 van de LIFE-verordening te verwezenlijken (zoals indirect beheer van technische bijstand voor investeringen in energie-efficiëntie en hernieuwbare energie gericht op gebouwen die energie besparen en emissies verminderen).

De Commissie brengt jaarlijks verslag uit aan het comité over het bedrag dat in het voorgaande jaar aan deze projecten is toegewezen.

6. CUMULATIEVE FINANCIERING

In sommige gevallen kunnen middelen uit andere EU-programma's worden opgehoogd, aangevuld of gecombineerd met LIFE-middelen. Dit kan bijvoorbeeld worden gedaan om bepaalde specifieke werkzaamheden met betrekking tot belangrijke milieu- of klimaatkwesties in het kader van andere programma's te bevorderen, toe te voegen of te sturen.

Deze soorten financiering zijn erop gericht gezamenlijke inspanningen te ontwikkelen, synergieën te optimaliseren en/of specifieke doelstellingen van het LIFE-programma na te streven. Doel ervan is een efficiëntere hefboomwerking tot stand te brengen en een betere coördinatie van de steun aan eindbegunstigden/ontvangers mogelijk te maken.

Cumulatieve financiering kan worden gebruikt ter financiering van de LIFE-bijdrage aan bijvoorbeeld oproepen tot het indienen van voorstellen, specifieke subsidies, aanbestedingen of gemengde steun die gezamenlijk wordt gefinancierd met andere programma's en financiële instrumenten van de EU.

6.1. Beheerswijze

De activiteit wordt rechtstreeks beheerd door de Commissie of door één uitvoerend agentschap. Indien het type activiteit dat rechtvaardigt zal een indirecte beheerswijze worden gebruikt.

6.2. Uitvoeringsinstantie

Indien meer dan één organisatie kan worden belast met het beheer van deze activiteiten, zal de organisatie worden geselecteerd die activiteiten beheert die het sterkst overeenkomen met de betreffende activiteiten, rekening houdend met het doel en de inhoud van de activiteiten.

6.3. Uitvoeringsvoorschriften

Bij het beheer van de activiteit wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de naleving van de in het kader van de betrokken programma's geldende voorschriften.

In geval van afwijkende regels en/of om overbelasting van de aanvragers te voorkomen, worden de toe te passen regels geselecteerd om een doeltreffende uitvoering, een zo breed mogelijke deelname en een maximale vereenvoudiging voor potentiële aanvragers te waarborgen.

Oproepen tot het indienen van voorstellen of aanbestedingen worden op passende wijze gepromoot op de website van het programma.